

Meri Meriläinen

KIRJAVINKKAUKSET KOLMASLUOKKALAISILLE MAIKKULAN KIRJAS- TOSSA JA MADEKOSKEN KOULULLA

**KIRJAVINKKAUKSET KOLMASLUOKKALAISILLE MAIKKULAN KIRJAS-
TOSSA JA MADEKOSKEN KOULULLA**

Meri Meriläinen
Opinnäytetyö
Kevät 2015
Kirjasto- ja tietopalvelun
koulutusohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

Tekijä: Meri Meriläinen

Opinnäytetyön nimi: Kirjavinkkaukset kolmasluokkalaisille Maikkulan kirjastossa ja Madekosken koululla

Työn ohjaaja: Jorma Niemitalo

Työn valmistumislukukausi- ja vuosi: Kevät 2015

Sivumäärä: 41 + 17

Tämä toiminnallinen opinnäytetyö käsittelee kirjavinkkausten järjestämistä lapsille. Työn toimeksi-antaja oli Maikkulan kirjasto Oulussa. Kirjallisen opinnäytetyön yhteydessä kesällä ja syksyllä 2014 tekijä suunnitteli ja toteutti kolme kirjavinkkaustuokiota kolmasluokkalaisille. Vinkkaustuokioiden yhteydessä kerättiin osallistujilta palautetta, jota tässä työssä analysoidaan.

Opinnäytetyön ensisijainen tarkoitus on toimia tiiviinä vinkkipakettina aloittelevalle kirjavinkkarille. Toisaalta sen tarkoitus on kuvata pääpiirteissään kirjavinkkausten historiallista ja teoreettista taustaa. Työn tekemisen aikana tekijä suunnitteli ja toteutti ensimmäiset kirjavinkkauksensa, mikä muodosti työn taustalla olennaisesti vaikuttavan oppimisprosessin. Tämän prosessin kulkua, sen kartuttamia kokemuksia ja sen tuottamaa oppimaa tarkastellaan opinnäytetyössä mahdollisimman monelta eri kannalta, pääpainon pysyessä käytännönläheisessä esityksessä prosessin kulusta ja siitä, miten kirjavinkkauksia on mahdollista järjestää. Työn yhteydessä toteutettu palautteen kerääminen ja analyysi muodostavat pienimuotoisen ns. survey-menetelmällä toteutetun kyselytutkimuksen.

Palautekyselyn tulokset osoittivat toteutettujen kirjavinkkausten olleen sekä osallistuneiden oppilaiden että opettajien mielestä onnistuneita. Asteikolla yhdestä viiteen kysymyksessä ”Mitä pidit kirjavinkkauksesta” keskiarvoksi muodostui 4,4. Vinkattujen kirjojen valintaa pidettiin niin ikään osuvana. Kyselyyn vastasi 61 oppilasta ja kolme opettajaa. Vastanneista oppilaista lähes jokainen ilmoitti lukeneensa vähintään yhden kirjan viimeisen kuukauden aikana, ja lähes kolmasosa ilmoitti lukeneensa vähintään 10 kirjaa, mitä voidaan pitää positiivisena merkinä kyseisten lasten lue-misharrastuneisuudesta.

Asiasanat: kirjavinkkaus, yleiset kirjastot, kirjastopalvelut, kirjastotyö, kirjallisuus, lapset

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Library and Information Services

Author: Meri Meriläinen

Title of thesis: Booktalking for third grade students at Maikkula library and Madekoski School

Supervisor: Jorma Niemitalo

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2015 Number of pages: 41 + 17

This functional thesis describes how to plan and arrange booktalking sessions for children. This thesis was commissioned by the Maikkula Library in Oulu. During the thesis process, in the summer and autumn of 2014, the author planned and arranged three booktalking sessions for third grade students. The audiences were requested to fill out feedback survey forms after the sessions. This thesis contains an analysis of this feedback.

The primary function of this thesis is to be a compact introduction for anyone beginning his/her career as a booktalker. On the other hand its purpose is to present a brief background of booktalking from a historical and theoretical point of view. During the making of this thesis the author planned and arranged her first booktalking sessions, which formed the learning process underpinning this thesis. This process and the experience and learning outcome accumulated herewith are analyzed in this thesis from various points of view. However, the primary purpose is to present down-to-earth guidance for arranging booktalking sessions. The particularities of arranging booktalking for children audiences are observed as well. The feedback, which was collected during the booktalking sessions, functions as a small-scale survey.

The feedback survey results indicated that both the students and the teachers attending the booktalking sessions considered them successful. When asked "How did you like the booktalking session?" the average result was 4.4 on a scale from 1 to 5. The selection of books that were booktalked seemed to be successful as well. A total of 61 students and three teachers answered the survey. Nearly every student had read at least one book during the last month, and almost a third of the students had read at least 10 books, which can be seen as a positive sign of reading/literature as the aforementioned students' hobby.

Keywords: booktalk, public libraries, library services, literature, children

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	KIRJAVINKKAUS LAPSILLE	8
2.1	Kirjavinkkauksen tarkoitus ja historiallinen tausta	8
2.2	Kirjavinkkaus lasten lukemisharrastuksen edistäjänä	10
2.3	Vinkattavien kirjojen valintakriteerejä	11
2.4	Kirjavinkkaustuokion käytännön toteutustapoja	12
3	MAIKKULAN KIRJASTOSSA JA MADEKOSKEN KOULULLA SYKSYLLÄ 2014 TOTEUTETUT KIRJAVINKKAUSTUOKIOT	14
3.1	Maikkulan kirjasto	14
3.2	Vinkkausten suunnittelu	15
3.2.1	Alkujärjestelyt	16
3.2.2	Vinkkien valmistelu	17
3.2.3	Vinkkausten pitäminen	19
3.2.4	Vinkkauksen jälkeen	20
3.3	Kirjojen valinta	20
3.4	Kutsut vinkkauksiin	22
3.5	Vinkkaustuokiot	22
3.5.1	Tuokio 18.9.2014	22
3.5.2	Tuokio 26.9.2014	24
3.5.3	Tuokio 26.9.2014	25
3.6	Palautteen käsittely	26
3.7	Oppilaiden palautteen analyysi	26
3.8	Opettajien palautteen analyysi	32
4	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	34
5	POHDINTA JA JATKOTUTKIMUSAIHEET	37
	LÄHTEET	39
	LIITTEET	42

1 JOHDANTO

Tämä toiminnallinen opinnäytetyö käsittelee Oulun kaupungin Maikkulan kirjastossa ja Madekosken koululla syksyllä 2014 työn tekijän järjestämiä kirjavinkkauksia. Työn toimeksiantaja oli Oulun kaupunginkirjaston alainen Maikkulan kirjasto. Opinnäytetyössä käsitellään myös kirjavinkkausta yleisellä tasolla ja erityisesti lapsille suunnatun vinkkauksen käytännön toteutukseen liittyviä kysymyksiä. Työssä perehdytään siihen, mistä kirjavinkkauksessa on kyse, miten ja missä sitä voidaan toteuttaa, miten vinkattavia kirjoja valitaan, ja millaisia vaikutuksia vinkkauksella voi olla siihen osallistuviin henkilöihin. Pääpaino työssä on lapsille suunnatussa kirjavinkkauksessa, mutta suuri osa kirjavinkkausta koskevasta tarkastelusta on yleistettävissä kenelle tahansa järjestettävään kirjavinkkaukseen. Työn tarkoitus on samalla tarjota vinkkejä aloittelevalle kirjavinkkarille: työssä kuvaillaan erittäin käytännönläheisesti, miten vinkkauksiin valmistaudutaan, ja miten vinkkaus viehdään onnistuneesti läpi.

Työn ensimmäinen luku on johdanto, jossa kerrotaan, mistä opinnäytetyössä on kysymys. Toisessa luvussa käsitellään kirjavinkkausta käsitteenä ja tapahtumana, pääpainon ollessa lapsille järjestettävässä kirjavinkkauksessa. Kolmannessa luvussa kuvaillaan Maikkulan kirjastossa ja Madekosken koululla syksyllä 2014 järjestettyjä kirjavinkkauksia prosessin alusta loppuun. Luvussa käsitellään myös edellä mainittujen vinkkausten yhteydessä kerättyä ja analysoitua palautetta. Neljäs luku sisältää yhteenvedon ja johtopäätökset. Viidennessä luvussa käsitellään mahdollisia lisätutkimuksen tai -selvityksen aiheita opinnäytetyön tekemisen aikana esille nousseiden kysymysten valossa. Työn liitteissä ovat opettajille lähetetty kutsu, oppilaiden ja opettajien palautelomakkeet, vapaa-muotoinen havaintopäiväkirja sekä lista vinkatuista kirjoista kansikuvineen ja lyhyine kirjaesittelyineen.

Tämän kirjallisen työn lisäksi suoritin opinnäytetyöni toiminnallisen osuuden suunnittelemalla ja toteuttamalla kirjallisessa osuudessa raportoidut kirjavinkkaustuokiot Maikkulan kirjastossa ja Madekosken koululla syksyllä 2014. Työni toimeksiantaja oli Oulun kaupunginkirjaston alainen Maikkulan kirjasto, jossa yhteyshenkilönä toimi kirjastonjohtaja Marja-Riitta Mikkola. Kirjallisessa osuudessa keskitytään paitsi kuvailemaan kirjavinkkausten yleisiä periaatteita, myös analysoimaan toiminnallisessa osuudessa kerättyä palautetta. Palaute kerättiin kontrolloituna kyselynä vinkkaukseen osallistuneilta oppilailta ja opettajilta, ja sen pohjalta on laskettu keskeisiä tilastollisia tunnuslukuja sekä analysoitu sitä yksinkertaisilla kuvailevan tilastollisen analyysin menetelmillä. Työn

analyttinen osuus muodostaa näin ollen kvantitatiivisen, survey-menetelmällä toteutetun pienimuotoisen tutkimuksen (Hirsjärvi 2009, 193).

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on toimia paitsi tiiviinä katsauksena kirjavinkkausten historialliseen taustaan, merkitykseen ja menetelmiin, ennen muuta käytännönläheisenä tietopakettina kirjavinkkauksia suunnitteleville ja toteuttaville. Ammattikorkeakoulussa suoritettuna opinnäytetyön tarkoitus on olla ”työelämälähtöinen ja käytännönläheinen, tutkimuksellisella asenteella toteutettu ja riittäväällä tasolla alan tietojen ja taitojen hallintaa osoittava” (Vilkkä 2003, 10). Edellä mainitussa hengessä olen kuvannut mahdollisimman monipuolisesti omia kokemuksiani, joita aloittelevana kirjavinkkarina olen saanut, ja pyrin tarjoamaan muille samassa tilanteessa oleville vinkkareille ideoita, joiden avulla kirjavinkkauksen aloittaminen on toivottavasti helpompaa - siis vinkkejä vinkkareille! Herätteenä kirjavinkkausaiheisen opinnäytetyön tekemiseen vaikuttivat oman kiinnostukseni kohteet sekä urasuunnitelmani. Ne myös ohjasivat työtä erityisesti lastenkirjastotyön piiriin. Halusin myös käytännössä kokeilla, millaista kirjavinkkauksen järjestäminen on, ja oppia samalla uutta. Vaikka yhtä ainoaa tapaa toteuttaa kirjavinkkaus ei varmastikaan ole, jo muutaman vinkkaus- tuokion järjestämisen pohjalta karttuu kokemusta asioista, joita kannattaa tai ei kannata tehdä, ja erityisesti näihin asioihin tässä toiminnallisessa opinnäytetyössäni keskityn.

2 KIRJAVINKKAUS LAPSILLE

Kirjavinkkaus on kirjallisuuden esittelemistä, jonka tarkoituksena on saada vinkkaukseen osallistuvat henkilöt lukemaan esiteltyjä kirjoja. Vinkkauksella voidaan innostaa ja houkutella osallistujia kirjallisuuden ja lukemisharrastuksen pariin ylipäänsäkin, esiteltyjen kirjojen toimiessa esimerkiksi kiinnostavista kirjoista. Kirjavinkkaus käynnistyi Suomessa eritoten lapsille suunnattuna toimintana, mutta nykyisin sitä järjestetään kaikenikäisille kohdeyleisöille. Kirjavinkkausta tehdään pääasiassa yleisissä kirjastoissa, mutta myös esimerkiksi kouluissa, palvelukeskuksissa ja vanhainkodeissa.

Vinkata voi muutakin kuin kirjoja. Esimerkiksi musiikin, elokuvien, sarjakuvien, lehtien tai muun kirjastossa tarjolla olevan aineiston vinkkaaminen on mahdollista siinä missä perinteinen kirjavinkkauskin. Vinkkauksen käytännön toteutustavatkin voivat olla samankaltaisia, mutta vinkattavaa aineistoa kannattaa hyödyntää vinkkaustuokion käytännön toteutuksessa: esimerkiksi elokuvista voi näyttää lyhyitä jaksoja, ja musiikkia voi kuunteluttaa vinkkauksen yhteydessä.

Vinkkaus voi tapahtua myös niin sanottuna draamallisena kirjavinkkauksena, jossa draaman keinot yhdistetään vinkkauksen sisältöön ja tarkoitukseen, esimerkiksi käsinukkien, rooliasujen tai muun rekvisiitan muodossa. Kuvan, musiikin ja kirjojen vinkkaus (KuMuKi-vinkkaus) yhdistelee eri aineistomuotoja samassa vinkkaustuokiossa. Toisaalta vinkkauksen muotoa voi muunnella myös vinkkaajan roolilla; kaveri- tai vertausvinkkauksessa vinkkarina toimii vinkattavan ”ryhmän” edustaja, esimerkiksi oppilas voi vinkata oppilaille. (Lastenkirjastokurssi 2014a.)

Kirjastopalvelujen kehittyessä on mahdollista, että myös kirjavinkkaus saa uusia toteutusmuotoja. Eräs mahdollinen kehityssuunta on virtuaalinen vinkkaus, jossa vinkkaus tapahtuu perinteisen ihmiskontaktin sijaan sähköisessä toimintaympäristössä. (Nurkkala 2010, 74.)

2.1 Kirjavinkkauksen tarkoitus ja historiallinen tausta

Nykyisen vuonna 1998 voimaan tulleen kirjastolain mukaan yleisten kirjastojen kirjasto- ja tietopalvelujen tavoitteena on edistää väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia sivistykseen, kirjallisuuden ja tai-

teen harrastukseen, jatkuvaan tietojen, taitojen ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseen, kansainvälistymiseen sekä elinikäiseen oppimiseen. Kirjastotoiminnassa tavoitteena on edistää myös virtuaalisten ja vuorovaikutteisten verkkopalvelujen ja niiden sivistyksellisten sisältöjen kehittymistä. (Kirjastolaki 904/1998 1:2 §.)

Kirjastojen lakisääteistä tehtävää toteutetaan monin eri tavoin, joista eräs, tässä opinnäytetyössä lähemmin tarkasteltu, on kirjavinkkaus. Suomeksi kirjavinkkaus, ruotsiksi bokprat, englanniksi booktalk tai book talk (suora suomennos ”puhetta kirjoista”), on suhteellisen tuore ilmiö kirjastojen monien palveluiden joukossa. 1990-luvulla sille ei vielä ollut vakiintunutta suomenkielistä käsitettä: mainittua toimintaa kuvaamaan kielitoimisto suositteli monenmoisia, nyt oudoltakin kuulostavia sanoja, kuten kirjajutelma, kirjakipinä ja kirjavirike. (Mäkelä 2003, 14.)

Yhdysvalloista muun muassa Ruotsiin 1970-luvulla rantautunut kirjavinkkaus saapui suomalaisiin kirjastoihin 1990-luvulle tultaessa erityisesti suomenruotsalaisten kirjastojen kautta (Mäkelä 2003). Kirjavinkkauksen Suomeen tuojana voidaan pitää ainakin Marja-Leena Mäkelää (Lastenkirjastokurssi 2014b). Käsitteenä kirjavinkkaus vakiintui pian kuvaamaan toimintaa, jossa tyypillisesti kirjastoalan ammattilainen tai opettaja kertoo kuulijoilleen muutamista, valikoiduista kirjoista niitä ytimekkäästi esitellen ja ikään kuin mainostaen. Kirjavinkkauksen ensisijaisena tarkoituksena voitaneen pitää sitä, että vinkkari saa kuulijansa innostumaan lukemisesta – joko vinkatuista kirjoista, tai kirjoista ylipäätään.

Kirjavinkkauksen yleisössä istuu tyypillisesti ainakin kahden eri kategorian henkilöitä. Niitä, jotka eivät harrasta lukemista sekä niitä, jotka harrastavat lukemista kenties paljonkin, mutta ovat kiinnostuneita kuulemaan ulkopuoliselta taholta vinkkejä luettavista kirjoista.

Ensiksi mainittu joukko jakautuu tarkemmin niihin, jotka ovat paikalla lähinnä olosuhteiden pakosta ilman erityisempää mielenkiintoa, sekä niihin, jotka hakevat virikkeitä tai ainakin ovat avoimia virikkeille lukemisharrastuksen aloittamiseksi. Jälkimmäinenkin joukko puolestaan jakautuu kahtia siten, että on niitä, jotka kaipaavat ulkopuoliselta taholta virikkeitä, ja niitä, jotka mielestään pärjäävät omillaankin, itsenäisesti uutta luettavaa etsien ja kirjoihin tutustuen. Näin ollen yhtä lailla sekä aktiivinen lukija että asiasta vähemmän kiinnostunut voi osallistua vinkkaukseen joko mielellään tai väkipakolla.

Tässä opinnäytetyössä kuvattu kolmasluokkalaisille koululaisille vinkkaaminen vahvisti käsitystä tällaisen luokittelun mahdollisuudesta. Vinkkaustuokioiden jälkeen oppilaita pyydettiin täyttämään palautelomakkeet, joissa kartoitettiin myös heidän lukemisharrastustaan. Osallistujiin mahtui todella aktiivisia lukijoita, jotka itsekin katsoivat lukevansa kirjoja erittäin paljon, ja jotka kertoivat lukeensa viimeisen kuukauden aikana vähintään kymmenen kirjaa. Toisaalta vinkkauksiin osallistui ja palautetta antoi oppilaita, jotka eivät mielestään harrastaneet lukemista lainkaan, ja jotka eivät olleet lukeeet viimeisen kuukauden aikana välttämättä ainoatakaan kirjaa. Moni osallistuja kuitenkin oli mielissään vinkkauksista ja siitä, että sai kuulla erilaisista kirjoista – tällaista positiivista palautetta annettiin lukemisharrastuneisuudesta riippumatta.

2.2 Kirjavinkkaus lasten lukemisharrastuksen edistäjänä

Lapsilla on synnynnäinen kyky oppia kieltä. Oppiminen perustuu ympäristön tarjoamiin kielimalleihin. Lukemiseen tutustuttaminen ja myöhemmällä iällä itse lukeminen ovat tärkeitä tekijöitä sekä kielen oppimisen että lukemaan oppimisen vahvistajina. (Sarmavuori 2011, 86, 92.)

Lukutaito on OECD:n organisoimissa PISA-tutkimuksissa määritelty seuraavasti:

Lukutaito on kirjoitettujen tekstien ymmärtämistä, käyttöä ja arviointia sekä niiden lukemiseen sitoutumista lukijan omien tavoitteiden saavuttamiseksi, tietojen ja valmiuksien kehittämiseksi sekä yhteiskuntaelämäänsä osallistumiseksi. (OECD 2009, 23.)

Lukutaitoa voi kehittää esimerkiksi lukemalla. Vuoden 2009 PISA-tutkimuksen tulokset suomalaislasten lukemisharrastuksesta olivat huolestuttavia erityisesti kehityssuunnan osalta: siinä missä vuoden 2000 PISA-tutkimuksessa 22 % oppilaista kertoi, ettei käytä lainkaan aikaa omaksi ilokseen lukemiseen, tämä osuus vuoden 2009 PISA-tutkimuksessa oli noussut 33 %:iin. Myös paljon, yli tunnin päivässä lukevien, osuus oli pienentynyt alle vuosikymmenessä huomattavasti (Väljärvi 2014). Toki tulee muistaa, että Suomi on edelleen PISA-tutkimusten kärkipäätä myös lukutaitoa kuvaavilla mittareilla (Sulkunen 2012, 16), mutta muutoksen suunta ja voimakkuus ovat hälyttäviä.

Ensimmäinen ja kenties tärkein virike lukemisharrastusta kohtaan saadaan - ainakin usein, ja yleensäkin toivottavasti – jo varhaislapsuudessa, lapsen kotona. Kun mahdollisuus lukemiseen tarjotaan ja siitä tehdään miellyttävä, mielenkiintoisia, uusia kokemuksia tarjoava elämys, moni lapsi innostuu asiasta. Toisaalta lukemisharrastus hiipuu omia aikojaan iän karttuessa, useiden nykyajan

kasvuympäristöjen tarjotessa lukemattomia vaihtoehtoisia vapaa-ajan aktiviteetteja, jotka ovat vakavasti otettavia kilpailijoita perinteisinä pidetyille harrastuksille. Kirjastoilla on haastava, mutta tärkeä tehtävä lasten lukemisharrastuksen ylläpitäjinä - se, onnistuuko kirjasto tässä tehtävässä, riippuu varmuudella ainakin siitä, millaisia palveluja kirjasto lapsiasiakkailleen ja heidän perheilleen tarjoaa, ja kuinka mielekkäiksi nämä palvelut koetaan. Palvelutarjonnan monipuolisuus ja asiakaskunnan kuunteleminen ovat hyviä tapoja varmistaa, että kirjaston tarjoamat palvelut ovat vaikuttavia ja tavoittavat mahdollisimman laajan kohderyhmän. Kirjavinkkausten järjestäminen on vain yksi osa kirjastojen koko palvelutarjonnasta, mutta vinkkaukset ovat tärkeitä erityisesti vähemmän lukemista harrastavien tai kokonaan lukemisharrastuksen ulkopuolelle jääneiden aktivoinnissa. Kirjastojen tarjoamien palveluiden merkitystä lukemisharrastuksen kehittäjinä ja ylläpitäjinä on tarkastellut muun muassa Salmia opinnäytetyössään vuodelta 2014.

2.3 Vinkattavien kirjojen valintakriteerejä

Vinkattavia kirjoja valittaessa tärkein huomioitava asia on kohderyhmä eli kenelle kirjoja vinkataan. Osallistujien ikä on keskeinen vinkattavien kirjojen tyyppiä määrittävä tekijä. Jos vinkkaukseen ei liity erityisiä ennakkotoiveita tai muita ennalta sovittuja reunaehtoja, vinkkarilla on varsin vapaat kädet valita vinkkaamansa kirjat. Toki on hyvä huomioida myös vinkattavien kirjojen saatavuus esimerkiksi silloin, kun vinkkaus järjestetään kirjastossa ja on tarkoitus, että vinkattuja kirjoja voi lainata heti vinkkauksen jälkeen.

Mäkelä (2003, 41) painottaa Kirjavinkkarikirjassaan niin kutsuttua mäty-periaatetta ("mä tykkään") vinkattavien kirjojen valintakriteerinä. Se tarkoittaa, että vinkkarin on itse oltava kiinnostunut vinkkaamistaan kirjoista. Mäkelä näkee vinkkarin oman innostuneisuuden vaikuttavan olennaisesti vinkkauksen onnistumiseen ja uskottavuuteen. Hänen mukaansa on vaikea vinkata uskottavasti kirjaa, josta ei itsekään pidä.

Jos vinkattavat kirjat voi valita vapaasti, kuten useimmiten voikin, on kuitenkin hyvä huomioida kohderyhmän erilaiset mieltymykset ja lukemisharrastuneisuuden tasot. Melkein mille tahansa kohderyhmälle vinkattaessa joukossa on enemmän ja vähemmän lukevia henkilöitä. Lapsille vinkattaessa myös osallistujien lukutaidon taso voi vaihdella. Vinkattavia kirjoja kannattaa valita eri aihepiireistä, ja joukossa on hyvä olla kirjoja sekä kokeneemmille että vasta lukemisharrastustaan aloitteleville lukijoille. Lastenkirjojen tapauksessa vaatavuus voi määräytyä esimerkiksi kirjan pituuden,

mahdollisen kuvituksen määrän, painoasun (typografia) tai kieliasun pohjalta. Valintoihin voi olla vaikutusta myös vinkkarin mahdollisesti etukäteen saamalla toiveilla tai pyynnöillä tiettyjen kirjojen tai tiettyyn aihepiiriin liittyvien kirjojen vinkkauksesta - toiveita kannattaa kuunnella. Onnistunut vinkkaus on sellainen, joka tarjoaa jokaiselle osallistujalle jotakin, ja joka on myös vinkkarille itselleen mielekäs kokemus.

2.4 Kirjavinkkaustuokion käytännön toteutustapoja

Kuka tahansa voi toimia kirjavinkkarina. Vinkkaus voi tapahtua melkein missä tahansa ja milloin tahansa. Kuitenkin ylivoimainen valtaosa vinkkauksista järjestetään yleisissä kirjastoissa, kirjastohenkilökunnan toimesta. Toinen tavanomainen vinkkauspaikka lapsille tai nuorille järjestettävän vinkkauksen tapauksessa on koulu, jossa vinkkauksen pitää yleensä kirjastosta tullut vierailija. Yhtä ainoa oikeaa tapaa tehdä kirjavinkkausta ei liene olemassakaan. Mäkelän (2003, 8) mukaan ”kirjavinkkaus on oikeaoppista silloin, kun kuulijassa herää lukemisen halu”.

Tämän opinnäytetyön toiminnallisena osuutena kirjavinkkauksia toteutettiin sekä kirjaston että koulun tiloissa. Kumpikin vaihtoehto on hyvin järjestettynä toimiva ja tuloksellinen. Perinteinen tapa vinkata lienee kirjaston tiloissa järjestettävä tuokio, mutta hyviä perusteita kouluissa järjestettävilekin vinkkauksille on olemassa, jos vinkkauksen kohderyhmänä ovat kouluikäiset. Kouluympäristö voi edesauttaa vinkkauksiin keskittymistä. Toisaalta kouluissa käy muutoinkin vierailijoita mitä moninaisimmista taustaorganisaatioista, ja paikkansa tässä kuviossa on myös kirjastoilla. Vinkkaukseen osallistuvien kannalta vinkkaustuokion järjestäminen koulussa, vaikkapa omassa luokkatilassa, voi olla käytännön järjestelyjen kannalta helpompaa kuin ryhmän siirtyminen kirjastoon ja sieltä takaisin kouluun. Kirjastojen jalkautuminen kouluihin voi osaltaan edesauttaa kirjaston ja koulun yhteistyötä yleisemminkin. (Mäkelä 2003, 37.)

Kirjavinkkaustuokio koostuu yleisten aloitus- ja lopetusosuuksien välillä useista yksittäisistä kirjavinkeistä eli kirjoista, joita vinkataan. Bodartin (1980, 14) mukaan yksittäisellä kirjavinkillä tulee olla ennalta määrätty rakenne, joka on pääpiirteissään seuraava:

1. Johdatus.
2. Lyhyt kerronta siitä, mitä kirjassa tapahtuu.
3. Loppulause, joka jättää avoimeksi, mitä lopulta tapahtuu, mutta varmistaa kuulijan mielenkiinnon ja uteliaisuuden heräämisen.

Käytännössä kirjavinkin voi toteuttaa monilla eri rakenteilla, joista Bodartin määrittelemä on yksi mahdollinen ja varmasti eri painotusvaihtoehtoineen yleinenkin. Bodartin kuvaamia vinkin rakenteen osia voi painottaa eri kirjojen tapauksessa eri tavoin, eikä kaikkia vinkkauksia tarvitse suunnitella täsmälleen Bodartin rakennetta noudattaen. Keskeistä vinkkauksen onnistumisen kannalta on lukijan mielenkiinnon herättäminen, jota edesauttaa se, ettei vinkkari paljasta kirjasta kaikkea, mutta kertoo kuitenkin tarpeeksi, jotta kuulija pystyy päättämään, kiinnostaako kirja vai ei. Lisäksi on luonnollisesti kerrottava riittävän selkeästi kirjan nimi ja kirjoittaja(t). Kirjavinkki ei saa olla referaatti eikä arvostelu; sen tärkein tehtävä on kertoa ytimekkäästi, mitä kirjassa tapahtuu - tarpeeksi, muttei liikaa (Mäkelä 2003, 45).

3 MAIKKULAN KIRJASTOSSA JA MADEKOSKEN KOULULLA SYKSYLLÄ 2014 TOTEUTETUT KIRJAVINKKAUSTUOKIOT

Opinnäytetyöni toiminnallisena osana toteutin syksyllä 2014 Oulun kaupungin kirjaston Maikkulan kirjastolle kirjavinkkauksia, joihin osallistui yhteensä kolme ryhmää kolmasluokkalaisia oppilaita Knuutilankankaan ja Madekosken kouluista. Suunnittelin ja toteutin vinkkaukset itsenäisesti ja keräsin vinkkausten yhteydessä kirjallista palautetta sekä oppilailta että opettajilta. Palaute on analysoitu tässä opinnäytetyössä. Vinkkausten suunnittelua, valmistelua ja käytännön toteutusta on kuvailtu vapaamuotoisesti myös tämän opinnäytetyön liitteenä 4 olevassa havaintopäiväkirjassa.

3.1 Maikkulan kirjasto

Maikkulan kirjasto toimii yhteisissä monitoimitiloissa nuorisotalon ja asukastuvan kanssa ja sen sijainti on keskeisellä paikalla Maikkulan palveluiden kanssa. Maikkulan suuralueella, jolla kirjasto sijaitsee, asui 31.12.2013 yhteensä 9052 asukasta, joista 0–6-vuotiaita oli 859, 7–12-vuotiaita 755, 13–15-vuotiaita 391 ja 16–18-vuotiaita 459 henkilöä. Maikkulan suuralueella asui väkilukuun suhteutettuna hieman enemmän 7-12-vuotiaita (8,3 %) kuin Oulun kaupungissa keskimäärin (7,4 %). Lapsia ja nuoria (0-18-vuotiaat) Maikkulan suuralueen väestöstä oli 27,2 %, kun vastaava osuus koko kaupungissa oli 24,2 %, joten Maikkulan suuralueen väestön ikäjakauma on hieman kaupungin keskiarvoa enemmän lapsiin ja nuoriin painottunut. (Oulun kaupunki 2013.)

Oulun kaupunginkirjastossa on käytössä aluemalli, jonka perusteella Oulun kaupunki on jaettu neljään alueeseen. Alueita ovat keskinen, pohjoinen, eteläinen ja itäinen alue. Eteläisen alueen aluekirjastona toimii Oulunsalon kirjasto. Sen piiriin kuuluvia kirjastoja ovat Maikkulan kirjaston lisäksi Kaakkurin ja Kaukovainion kirjastot. (Oulun kaupunki 2015b.)

Maikkulan kirjasto on avannut ovensa ensimmäisen kerran vuonna 1998. Sen laajennusosa valmistui vuonna 2005, jolloin kirjaston neliömäärä kasvoi nykyiseen 154,5 neliometriinsä. Maikkulan kirjastossa on lainattavaa aineistoa yhteensä noin 30 000 nimekettä. (Mikkola 2015.)

Maikkulan kirjaston tilat koostuvat lehtisalista, sekä aikuisten- ja lasten osastoista. Kirjastossa on käytössä myös viisi asiakastietokonetta (Oulun kaupunki 2015c). Maikkulan kirjastossa järjestetään

satutunti tiistaisin kerran viikossa. Mahdollisuuksien mukaan järjestetään lapsille myös esimerkiksi nukketatteria ja lastenmusiikkitapahtumia. Kirjastossa on esimerkiksi vierailut huhtikuussa 2014 lukukoira Curttu ja samana vuonna myös Soiva Siili -lastenmusiikkitapahtuma. (Mikkola 2015).

Maikkulan kirjasto toimii koulujen kanssa yhteistyössä niin kutsutun Kirjastoreitin (Oulun kaupunki 2015a) mukaisesti. Kirjastoreitti on Oulun kaupungin ja Oulun koulujen yhteistyöhanke. Se sisältää muun muassa kirjavinkkauksia, tiedonhaun opastuksia ja kirjastokäyntejä. Sen tavoitteena on lisätä lasten ja nuorten lukuinnostusta ja tiedonhakutaitoja tutustuttamalla heitä kirjastojen toimintaan. Tarkoitus on, että peruskoululaiset käyvät kouluvuosiensa aikana vähintään neljä kertaa jossakin lähialueen kirjastossa (Oulun kaupunki 2015a). Maikkulan kirjastossa järjestetään Kirjastoreitin mukaisesti kirjavinkkauksia lähikoulujen kolmansille luokille ja tiedonhaun opastuksia viidensille ja seitsemänsille luokille. Ensimmäiset luokat käyvät tutustumiskäynnillä kirjastossa. Muiden luokkien kanssa sovitaan yhteistyöstä erikseen (Mikkola 2015).

Maikkulan kirjastossa otetaan käyttöön huhtikuussa 2015 omatoimikirjasto (Mikkola 2015). Omatoimikirjastotoiminnan tarkoitus on mahdollistaa asiakkaiden pääsy kirjastoon myös silloin, kun kirjastossa ei ole henkilökuntaa paikalla. Kirjastoon sisään pääsy, lainaus ja palautus tapahtuvat tunnistamalla asiakas kirjastokortinlukijoilla (Oulun kaupunki 2015d). Omatoimikirjastoina jo toimivien kirjastojen (kirjoitushetkellä Oulun kaupungissa Pateniemen, Puolivälinkankaan ja Kastellin kirjastot) aukioloajoissa omatoimikirjastotoiminta ei juuri ole näkynyt; toiminta vaikuttaa lähinnä henkilökunnan ja siten henkilökohtaisen asiakaspalvelun paikallaoloon.

3.2 Vinkkausten suunnittelu

Vinkkaustuokioiden suunnittelu alkoi toukokuussa 2014 hyvissä ajoin ennen suunniteltuja vinkkausajankohtia. Olin käynyt Maikkulan kirjastossa kirjastonjohtaja Marja-Riitta Mikkolan kanssa keskustelun kirjavinkkauksen yleisistä periaatteista ja sain tuolloin hyviä kokemukseen perustuvia käytännön vinkkejä, joiden avulla vinkkaustuokiosta voi rakentaa toimivan kokonaisuuden. Kesäkuun alkuun mennessä oli selvää, että vinkkaukset järjestettäisiin syyskuussa 2014 kahdelle tai kolmelle kolmasluokkalaisten oppilaiden ryhmälle, joko Maikkulan kirjastossa tai lähialueen kouluilla. Päätin myös, että vinkkaan tässä yhteydessä pelkkiä kirjoja, enkä ota mukaan muita aineistolajeja. Kutsut opettajille sekä osallistujien täytettäväksi ja opinnäytetyössäni analysoitaviksi tarkoitetut palautelomakkeet suunnittelin kesän 2014 aikana. Tutustuin monipuolisesti lasten- ja nuorten

kirjallisuuteen ja keräsin itselleni ja kohderyhmilleni sopivan vinkkauspaketin, joka koostui kymmenestä kirjasta. Kirjojen valinnassa apuna käytin erityisesti Kirjavinkkarikirjaa (Mäkelä 2003) ja internetistä löytyviä kirjavinkkausaiheisia blogeja (esimerkiksi Kirjavinkkariblogi) sekä toimeksiantajallani saamaani Maikkulan kirjastossa edellisenä vuonna järjestettyjen vinkkausten kirjalistaa. Valitseni kirjojen listan sekä kutsut ja palautelomakkeet arvioitutin toimeksiantajallani ennen kuin syksyllä otin yhteyttä vinkkaukseen pyydettyjen kolmansien luokkien opettajiin.

Aloitin itsenäisen valmistautumisen tutustumalla monipuolisesti lasten- ja nuorten kirjoihin. Loppukesään mennessä olin valinnut kymmenen sopivaa kirjaa vinkattavien kirjojen listalleni. Valitsemani kymmenen kirjaa koostuivat kahdeksasta lasten- ja nuorten romaanista, yhdestä tietokirjasta ja yhdestä sarjakuvakirjasta. Yhden vinkkaustuokion kestoksi määritellyn 40 minuutin aikana olisi mahdollista puhua tilanteesta riippuen 8-10 kirjasta.

Kirjavinkkauksessa on mahdollista ja usein hyödyllistäkin käyttää erilaisia havainnollistamiskeinoja, varsinkin kun vinkataan lapsille (Mäkelä 2003, 54). Päädyin käyttämään vinkkausteni aikana apuna PowerPoint-esitystä valkokankaalle heijastettuna. PowerPoint-esitykseen kokosin kirjojen kansikuvat, tekijät ja julkaisuvuodet. Tämän lisäksi liitin esitykseen jokaisen kirjan kohdalle muutamia kuvailevia sanoja ja omia ajatuksiani kirjasta innostaakseni kuulijoita ja tehdäkseni esityksestä henkilökohtaisemman. Varasin jokaisesta kirjasta kappaleen mukaani vinkkaustuokioon. Kirjat olivat nähtävillä pöydällä tuokion ajan, ja oppilailla oli mahdollisuus halutessaan tutustua niihin omakohtaisesti tuokion loppuun.

Seuraavat alaluvut muodostavat kokemusteni perusteella toimivan vinkkilistan kirjavinkkarille. Toimivan vinkkauksen perusasiat on kuvattu prosessin alusta loppuun, ja tässä kuvattua kaavaa voi tarvittaessa varioida erilaisiin vinkkaustilanteisiin ja erilaisille kohderyhmille. Ellei toisin ole ilmoitettu, ohjeet ja suuntaviivat perustuvat omaan kokemukseeni tässä työssä kuvattujen kirjavinkkausten järjestämisestä.

3.2.1 Alkujärjestelyt

Vinkkaus alkaa ajallisesti viikkoja etukäteen tehtävillä etukäteisjärjestelyillä, joista keskeisin on jonkinlaisten kutsujen tai ilmoitusten tekeminen. Vinkkaustuokiota on markkinoitava, jotta siihen osataan osallistua. Kutsu voi olla kohdennettu tietyille tahoille, tai se voi olla avoin kutsu esimerkiksi

kirjaston nettisivuilla ja ilmoitustaululla. Sosiaalisen median tarjoamien markkinointikanavien merkitystä ei liioin kannata nykypäivänä väheksyä. Tapahtuman ”myymisessä” osallistumista harkitseville luovuudelle ei kannata juuri asettaa rajoja: tärkeintä tässä vaiheessa on motivoida ihmiset saapumaan paikalle. Toisaalta kutsu voidaan lähettää esimerkiksi opettajalle, jonka tehtäväksi jää osallistaa vinkkaukseen luokkansa oppilaat. Jos vinkkauksesta kerätään palautetta, asiasta on hyvä informoida jo kutsun yhteydessä ja varmistaa, että palautelomakkeet suunnitellaan hyvissä ajoin. Lomakkeiden suunnittelussa on huomioitava kerättävän tiedon käyttötarkoitus, joka ohjaa kysymyksenasettelua.

Varsinaista vinkkaustuokiota varten on hyvä varata osallistujille jaettavat kirjalistat, joissa vinkattavista kirjoista esitellään ainakin sellaiset perustiedot, että niiden perusteella kirjoja on mahdollista hakea kirjastosta tai halutessaan ostaa kirjakaupoista. Jos jaat kirjalistat osallistujille heti tuokion alussa, voit jättää niihin tilaa myös osallistujien tekemille muistiinpanoille - jolloin tarjolla on hyvä olla myös kyniä.

Varaa vinkkaamasi kirjat itsellesi käyttöön vinkkauksen tai usean vinkkaustuokion sarjan ajaksi. Jos vinkkaat kirjastossa, pyri varaamaan kirjoista paikan päälle myös osallistujien lainattavissa olevia kappaleita. Moni kirjasta innostunut haluaa sen käyttöönsä heti, ja jos tämä ei onnistu, innostus laantuu, ja kirja voi unohtua pian.

3.2.2 Vinkkien valmistelu

Vinkkien valmistelun voi aloittaa kun on lukenut kirjan huolellisesti alusta loppuun, tarvittaessa useaan kertaankin. Hyvin rakennetun kirjavinkin edellytyksenä on, että vinkkari ymmärtää täysin, mitä kirja pitää sisällään. Sellaista kirjaa ei kannata vinkata hyvänä kirjana, jota pitää itse huonona, koska kuulijat todennäköisesti huomaavat asian kuitenkin - Mäkelän (2003, 41–43) mainitsemaalle mätä (”mä tykkään”) -periaatteelle, samoin kuin yleisölleen, kannattaa olla rehellinen.

Kirjavinkki voi syntyä kirjavinkkaustilanteessa lähes luonnostaan, mutta sen voi myös valmistella etukäteen tekemällä muistiinpanoja asioista, joita aikoo vinkissä kertoa. Osallistujille esitettäviä aiheeseen liittyviä kysymyksiä voi myös suunnitella ennalta. Tämä helpottaa varsinkin aloittelevaa kirjavinkkaajaa, koska jännittävässä esiintymistilanteessa saattaa ajatus katkeilla. Perusteellisesti

valmistautumalla selviää paremmin yllättävistäkin tilanteista. Itse vinkkaustuokiossa voi olla mukana lyhyt tukisanalista esimerkiksi piilotettuna kirjan sisään, mutta laajempaa tekstiä ei kannata ottaa mukaan, ellei aio lukea sitä suoraan. Omin sanoin kertominen on luontevampaa ja miellyttävämpää yleisönkin kannalta.

Kirjavinkkaajan haasteena on poimia kirjasta mielenkiintoisia kohtia paljastamatta kuitenkaan liikaa juonesta tai loppuratkaisusta. Tavoitteena on saada kuulija kiinnostumaan kirjasta siinä määrin, että hän haluaa lukea kirjan kokonaan itse. Vinkit on hyvä pitää lyhyinä ja ytimekkäinä. Juonta voi kuvailla pääpiirteittäin, ja sen lisäksi voi avata kirjan teemaa. Teemaan liittyen on hyvä esittää kuulijoille myös kysymyksiä, joilla johdatellaan vinkin päättävään yhteiseen keskusteluun.

Kirjoista kannattaa valita muutamia lyhyitä katkelmia ääneen luettavaksi. Lukunäytteitä kuulemalla osallistujat saavat konkreettisen käsityksen kirjan tyylistä ja kieliasusta. Lukunäytteet myös tuovat miellyttävää vaihtelua vinkkaustuokion kulkuun, ja useimmista kirjoista löytyy helposti sopiva kohta tai parikin ääneen luettavaksi. Toimivia ääneen luettavia katkelmia ovat esimerkiksi jännittävät juonenkäänteet, joista kerrotaan asioita sopivasti auki jättävään kohtaan saakka. Jos kirjasta ei millään löydy sopivaa kohtaa luettavaksi, ei sellaista kannata väkisinkään valita. Lukunäyte ei ole missään nimessä pakollinen osa vinkkiä, mutta se on usein mukava lisä.

Lapsille vinkattaessa käytetään joskus apuna vinkkiä elävöittävää rekvisiittaa. Sellaisena voivat toimia askartelutaitoisella kirjavinkkaajalla esimerkiksi pienimuotoiset lavasteet. Erilaiset kirjoihin, niiden aihepiireihin tai yhtenäiseen teemaan liittyvät julisteet tai koristeet tuovat värikkyyttä ja saavat tuokion tuntumaan viimeistellyltä. Kirjavinkkauksessa voi käyttää myös esimerkiksi käsinukkeja tai leluja, jotka liittyvät kirjan aiheeseen. Kirjavinkkaaja voi myös itse pukeutua johonkin rooliasuun. Tärkeintä kuitenkin on, että se mitä tekee, tuntuu ”omalta jutulta” ja itselle luontevalta.

Kirjavinkkaustuokiota kannattaa harjoitella etukäteen. Tuokion voi käydä läpi itsekseen alusta loppuun mielikuvaharjoitteluna, tai sitä voi harjoitella pitämällä tuokio vaikka ystävälle tai perheenjäsenelle. Koeyleisöltä voi saada palautetta ja kommentteja, mikä meni hyvin ja mitä voisi muuttaa tai parantaa. Palautteen perusteella vinkkari voi viimeistellä vinkkejä ja omaa esiintymistään varsinaista tuokiota varten. Tärkeintä on kuitenkin olla rehellisesti oma itsensä ja luottaa siihen mitä tekee. Jokaisesta kirjavinkkaustuokiosta oppii itse lisää, ja kokemuksen karttuessa kehittyvät myös esiintymisen varmuus ja luontevuus.

3.2.3 Vinkkausten pitäminen

Kirjavinkkaajan on hyvä saapua vinkkauspaikalle hyvissä ajoin. Varsinkin jos tilat ja laitteet ovat itselle vieraat, kannattaa varata tarpeeksi aikaa tilaan ja apuvälineisiin tutustumiseen ja mahdollisten viime hetken järjestelyjen tekemiseen. Tuokion alussa kannattaa odottaa, että tulee rauhallinen hetki ja kaikki ovat asettuneet aloilleen. Sen jälkeen tervehditään osallistujia, ja vinkkari esittelee itsensä. Esimerkiksi koululaisille järjestetyssä tuokiossa voi myös osoittaa itse tietävänsä, mikä luokka on paikalla, ja jollakin pienellä kysymyksellä herätellä vuorovaikutusta. Helppo kysymys on esimerkiksi ”Oletteko joskus aikaisemmin olleet kirjavinkkaustuokiossa mukana”, johon saa melko varmasti myös vastauksia. Näin tuokio on aloitettu.

Kun siirrytään itse asiaan ja kirjoihin, olen kokenut toimivaksi kertoa yleisölle, kuinka paljon aikaa on käytettävissä, ja miten olen suunnitellut vinkkaustuokion etenevän. Osallistujille on hyvä mainita, että kysymyksiä saa ja on suotavaa esittää vapaasti missä kohdassa tahansa. On tärkeää, että tuokiosta muodostuu rento ja vuorovaikutuksellinen - silloin kaikki viihtyvät paremmin. Mahdollisen kirjallisen palautteen keräämisestä kannattaa mainita jo aluksi, samoin kuin siitä, jos tuokion päätteeksi on etukäteen sovittua oheistoimintaa, kuten esimerkiksi kirjastokierros tai vapaata lainausaikaa.

Kirjavinkkaajalla on yleensä tuokiosta jonkinlainen runko suunniteltuna: missä järjestyksessä kirjoista puhutaan, mitkä ovat lukunäytteitä, kenties myös valmiita kysymyksiä vinkkaustuokion eri kohtiin. Aina tilanteet eivät kuitenkaan etene suunnitellusti, ja on hyvä varautua olemaan joustava ja muuttamaan esityksen rakennetta tapauskohtaisesti. Suunnitelman mukaan voi edetä niin pitkälle kuin aika sallii - tämä riippuu suuresti siitä, kuinka aktiivisesti yleisö osallistuu keskusteluun. Kelloa on hyvä silmäillä silloin tällöin, mutta kiirehtiä ei kannata: jos aika tuntuu etenevän nopeasti, on parempi keskittyä vinkkaamaan osa kirjoista rauhassa, ja jättää suosiolla lopusta kirja tai pari pois. Joustavuutta tarvitaan myös tilanteissa, joissa esimerkiksi koululaisryhmälle vinkattavaksi ajateltu kirja onkin juuri luettu koko luokan voimin yhteislukemisena, ja asia ilmenee vasta vinkkaustilanteessa; kirja kannattaa tällaisissa tilanteissa ohittaa ja siirtyä luontevasti seuraavaan.

3.2.4 Vinkkauksen jälkeen

Onnistunut kirjavinkkaus herättää yleensä keskustelua. Sitä voidaan käydä joko yksittäisten vinkkien lomassa, mutta lisäksi kokoavaa, yleisempää keskustelua voidaan käydä vinkkien jälkeen, ennen vinkkaustuokion lopetusta. Loppukeskustelulle on syytä varata ainakin kymmenisen minuuttia aikaa, mutta mikäli kokonaisuuden aikataulu ei tällaista salli, pysyttele osallistujien ulottuvilla jonkin aikaa tuokion jälkeen. Jotkut osallistujat ovat arkoja kysymään ja keskustelemaan isossa porukassa, mutta kahdenkeskinen jutustelu vinkkarin kanssa tuokion jälkeen voi olla joillekuille hyvinkin mieluisa tapa keskustella vinkatuista kirjoista tai kysellä vinkkarilta lisätietoja.

Jos keräät vinkkaustuokiosta kirjallista palautetta, lomakkeiden täyttämiseen sopiva hetki on yleensä aivan tilaisuuden loppu. Kehota osallistujia pyytämään apua, jos palautelomake herättää kysymyksiä. Lomakkeen ei ole syytä olla pitkä - muutama hyvin valittu kysymys, joihin osallistujat vastaavat keskittyneesti, ovat usein arvokkaampia kuin sivukaupalla huolimattomasti täytettyä lomaketta. Kun vinkkaustuokio on ohi, ilmoita siitä riittävän selvästi. Kerro samalla, jos tuokion yhteydessä on suunniteltu tehtävän muutakin. Monille koululaisryhmille vinkattaessa pyritään järjestämään aikaa omatoimiseen kirjaston palvelujen käyttämiseen ja kirjojen lainaamiseen.

3.3 Kirjojen valinta

Kirjojen valinnassa aloitin suunnittelun siitä, että tuokioiden pituudeksi suunniteltu aika eli 40 minuuttia oli saatava riittämään mahdollisimman monen kirjan esittelylle. Arvioin, että yhden kirjan esittelyyn kuluisi noin viisi minuuttia. Päätin valita myös pari ylimääräistä kirjaa varalle sen vuoksi, että aidossa kirjavinkkaustilanteessa kuluva aikaa ei voi ennalta täysin suunnitella. Vinkkaustuokiossa tulisin esittelemään niin monta kirjaa kuin mahdollista, mutta pääasiana pidin sitä, etteivät kirjat ainakaan saa loppua kesken. Päädyin siihen, että 10 kirjaa olisi sopiva määrä. Jokaiselle kolmelle vinkattavalle ryhmälle päätin vinkata samat kirjat samassa järjestyksessä, jotta palaute olisi mahdollisimman vertailukelpoista eri ryhmien välillä.

Sain kirjojen valintaan hyviä vinkkejä kirjastonjohtaja Marja-Riitta Mikkolalta ensimmäisessä tapaamisessamme. Kokemukseen perustuvia suosituksia oli mm. valita kirjoja monen tasoille lukijoille, koska kolmasluokkalaisten lukutaito ja lukutottumukset vaihtelevat suuresti. Käytin apuna myös

vinkattavia kirjoja esittelevää kirjallisuutta (Korhonen 2005). Harjaantuneimpia lukijoita varten valitsin kolme hieman pidempää kirjaa (Matilda, Maan kätkemät ja Jatulintarhan arvoitus), joissa kuvia on vähän tai ei lainkaan. Lukuharrastustaan vasta aloitteleville otin mukaan helppolukuisia, kuvitettuja ja lyhempiä kirjoja (Niilo Näsikkä ja Pelikonsolin arvoitus, Onni Afrikassa ja Kerppu ja tyttö). Arvioin, että keskimäärin kaikille osallistujille vaativuutensa perusteella sopivia kirjoja olivat Poika joka menetti muistinsa ja Olet ilkimys, Herra Gummi! Koska tarvitsin 8-10 vinkattavaa kirjaa, päädyin ottamaan lasten- ja nuortenromaanien lisäksi mukaan myös yhden tietokirjan (Loruja öököistä) ja yhden sarjakuvakirjan (Höh... ja muita sarjakuvakertomuksia) tuomaan mukaan vaihtelevuutta. Suosituksena oli myös valita joitakin kirjoja, jotka voisivat olla erityisesti joko poikien tai tyttöjen makuun. Ajattelin, että pojat voisivat kiinnostua Niilo Näsikkä ja pelikonsolin arvoitus -kirjasta, koska siinä päähenkilöinä on poikaporukka, ja kirjan teema liittyy osittain pelaamisharrastukseen. Erityisesti tyttöjä varten varasin Kerppu ja tyttö -kirjan, koska se käsittelee ihmisen ja lemmikkieläimen välistä ystävyyttä hieman erilaisesta näkökulmasta tarkasteltuna.

Pyrin kirjoja valitessani painottamaan kotimaista lasten- ja nuorten kirjallisuutta, koska sitä on kirjastoissa hyvin tarjolla, ja on arveltu sen myös usein olevan laadukasta. Vieraskielisten kirjojen käännökset suomen kielelle ovat oman kokemukseni mukaan tasoltaan vaihtelevia. Halusin siitä huolimatta ottaa mukaan myös jotain vieraskielistä. Lisäksi halusin valita mukaan muutaman aivan vasta julkaistun kirjan sekä myös ainakin yhden vanhemman, jo klassikoksi muodostuneen kirjan.

Kirjojen valinnassa noudatin yhtä lailla mäty-periaatetta, mitä pidetään varsin käyttökelpoisena valintakriteerinä (Mäkelä 2003, 41–43). Mäty- eli mä tykkään -periaatteen mukaan vinkataan kirjoja, joista vinkkaaja itse pitää. Tarkoituksena on varmistaa, että vinkkarin oma innostus välittyy vinkkaustilanteesta. Periaate edellyttää, että vinkattava kirja on ollut lukijalleen elämys (Lastenkirjastokurssi 2014c). Palautin mieleeni myös kirjoja, joista itse pidin 9-10-vuotiaana; tällä periaatteella vinkkauspakettiin valikoitui Roald Dahlin kirjoittama Matilda, jonka valitsin vinkattavien kirjojen listalle samalla edustamaan klassikkokirjaa.

Vinkkauspakettiin valitsemani kirjat on kuvailtu lyhyesti liitteessä 5. Kaikkia kirjoja ei kuitenkaan ajanpuutteen vuoksi vinkattu kaikissa tuokioissa.

3.4 Kutsut vinkkauksiin

Kutsut vinkattavien luokkien opettajille lähetettiin hyvissä ajoin ennen vinkkauksia sähköpostitse. Kutsuissa ehdotettiin aikaväliä, jolla vinkkaukset voitaisiin pitää. Kutsut valmisteltiin yhdessä Maikkulan kirjaston johtajan Marja-Riitta Mikkolan kanssa, joka myös lähetti ne opettajille. Yhden myönteisen vastauksen kutsuihin sain varsin pian Knuutilankankaan koulun kolmannen luokan opettajalta. Kaksi muuta vinkkausta sain sovittua erikseen Madekosken koululla järjestettäväksi samassa yhteydessä kun kirjasto järjesti tiedonhaun opetusta kyseisen koulun viidesluokkaisille. Kaikkien opettajien kanssa oli helppo sopia kaikille sopiva ajankohta.

Kutsuissa kerrottiin, mistä on kyse, ja pyrittiin kertomaan vinkkauksista siten, että opettajan olisi mahdollisimman helppo ilmoittaa luokkansa mukaan ja osallistua vinkkaukseen. Lähialueen koulujen opettajille sähköpostitse lähetetty kutsuviesti on liitteessä 1. Muuta markkinointia vinkkauksista ei järjestetty, koska kyseessä oli koulujen luokille kohdennettu toiminta avointen vinkkaustuokioiden sijaan.

3.5 Vinkkaustuokiot

Pidin yhteensä kolme kirjavinkkaustuokioita kolmasluokkaisille syyskuussa 2014. Ensimmäinen tuokio järjestettiin Maikkulan kirjastossa ja kaksi jälkimmäistä yhden päivän aikana Madekosken koululla noin viikko ensimmäisen vinkkauskerran jälkeen.

Kerron seuraavassa näistä kolmesta järjestämästäni vinkkaustuokiosta. Havaintopäiväkirjassa (liite 4) on tarkempi ja vapaamuotoisempi kuvaus tapahtumien kulusta.

3.5.1 Tuokio 18.9.2014

Maikkulan kirjastossa järjestämäni kirjavinkkaukseen osallistui Knuutilankankaan koulun 18 kolmasluokkalaista opettajansa ja kouluavustajan kanssa. Hyvissä ajoin etukäteen tekemiäni alkujärjestelyiden jälkeen luokka saapui sovittuna aikana kirjastoon. Vastaanotin heidät ovella ja ohjasin istumaan valmistelevaani tilaan kirjaston lehtisaliin. Aloitin kertomalla kuka olen, mistä tulen, miksi olen paikalla ja mitä seuraavaksi tehdään. Kerroin lyhyesti, mitä kirjavinkkaus on, ja että tulen kertoamaan heille valitsemistani kirjoista ja voimme myös keskustella kirjoista yhdessä. Kerroin myös,

että tilaisuuden lopussa jaan jokaiselle osallistujalle palautelomakkeen, jonka jokainen täyttää itse ja palauttaa minulle sen jälkeen nimettömänä.

Kirjoista puhuminen oli helppo aloittaa, koska oppilaat rauhoittuivat heti omille paikoilleen ja kaikki kuuntelivat keskittyneesti. Oli hyvä valinta kertoa ensimmäiseksi kirjasta, jonka käsitteleminen tuntui itselle kaikkein luontevimmalta. Näin sain itse rohkeutta jatkaa eteenpäin. Kuulijoille oli koko vinkkaustuokion ajan näkyvillä laatimani PowerPoint-esitys, jossa oli isot kuvat kirjojen kansista, sekä kirjojen tiedot.

Ryhmä oli iloiseksi yllätyksekseni alusta asti todella aktiivisesti mukana, ja kysymyksiä tai lyhyitä kommentteja kirjoista esitettiin useita jokaisen kirjan kohdalla. Keskustelun käyminen teki tuokiosta mielestäni rennon ja toivottavasti miellyttävän kaikkien osallistujien kannalta. Myös opettaja esitti luokalle joitakin kysymyksiä kirjojen aiheisiin liittyen, ja koin sen helpottavan omaa työtäni. Oli mukava huomata, että myös opettaja oli keskittynyt kuuntelemaan tarkasti, mistä puhun. Ehdin 35 minuutin aikana käsitellä kymmenestä kirjasta yhdeksän, joskin viimeisen kohdalla alkoi tulla hieman kiire. Mielestäni 35 minuuttia kirjoista puhumista ja lisäksi noin viisi minuuttia palautelomakkeiden täyttämiseen on maksimiaika, jonka kohderyhmän ikäiset lapset jaksavat täysin keskittyä. Kirjoista suurimpaan suosioon nousi humoristinen lastenromaani (Olet ilkimys, Herra Gummi!) ja vähiten innostusta näytti herättävän luontoaiheinen tietokirja (Loruja ötököistä), joka saatettiin oman arvioni mukaan kokea hieman liian lapselliseksi.

Sain kaikki palautelomakkeet täytettynä takaisin asianmukaisesti täytettyinä. Lomakkeiden täyttämisessä ei ilmennyt ongelmia. Vinkkaustuokion päätteeksi jaoin oppilaille listat vinkkaamistani kirjoista muistilapuiksi ja kerroin, mistä he halutessaan löytävät äskettäin esittelemiäni kirjoja lainattavaksi. Ryhmä lähti tämän jälkeen vapaasti lainaamaan kirjoja kirjastosta, ja olin itse mukana avustamassa kirjojen löytämisessä ja niiden lainaamisessa automaatin avulla. Muiden kirjojen muassa myös vinkkaamiani kirjoja lainattiin useita.

Aivan lopuksi saattelin luokan naulakoille ja lähtöhetkellä kiitin vielä osallistumisesta ja sain samalla opettajalta vielä positiivista palautetta suullisesti. Oloni oli vinkkaustuokion päätteeksi erittäin helpottunut ja olin tyytyväinen suoritukseeni ensikertalaiseksi. Rima lähteä vinkkaamaan uudelleen tuli heti alemmas. Seuraavaa kertaa ajatellen päätin vähentää vinkattavien kirjojen määrää hieman, jotta aika riittäisi paremmin, ja saisin puhua rauhallisempaan tahtiin. Kun kiireen tunnetta ei ole, ei myöskään jännitä niin paljon.

3.5.2 Tuokio 26.9.2014

Tällä kerralla menin pitämään vinkkaustuokion Madekosken koululle vinkkaukseen osallistuvan ryhmän kotiluokkaan. Kirjavinkkaukseen osallistui Madekosken koulun kolmas luokka opettajansa ja 22 oppilaan voimin. Olin edelliskertaan nähden luottavaisemmin mielin liikenteessä, koska yhden onnistuneen vinkkaustuokion pitäminen oli jo takanapäin.

Sain pienen hetken aikaa järjestellä laitteet ja kirjat esittelykuntoon, minkä jälkeen oppilaat ja opettaja saapuivat välitunnilta omille paikoilleen. Tunnelma oli aluksi hieman rauhaton ja myös itselläni kesti hetki pidempään saada omat ajatukseni kasaan, koska esityksessäni käytettävien laitteiden kanssa oli tullut hieman ongelmia. Oppilailla meni välitunnin jälkeen aikaa rauhoittumiseen, ja alkuun sainkin tehdä aiempaa enemmän töitä huomion saamiseksi. Opettaja oli ansiokkaasti mukana rauhoittelemassa luokkaa. Oppilaat eivät olleet oman arvioni mukaan ennakkoon kovin hyvin tietoisia siitä, mitä kirjavinkkaus on, ja millä asialla olin tullut paikalle, joten tämäkin saattoi aiheuttaa yleistä levottomuutta. Esiteltäni itseni ja asiani huomasin oppilaiden hiljenevän kuuntelemaan.

Aloitin vinkkauksen, ja kuulijoille oli koko tilaisuuden ajan näkyvillä PowerPoint-esitys, jossa näkyi kirjojen kansikuvat ja tiedot, joskin koulun laitteilla tämä havainnollistamiskeino ei ollut ihan yhtä selkeä ja toimiva muun muassa haastavan valaistuksen takia. Tämän vuoksi keskityin pitämään kädessäni olevaa, kulloinkin vinkattavaa kirjaa mahdollisimman hyvin näkyvillä, koska kansikuvat herättävät helposti kiinnostusta.

Ryhmältä tuli myös tällä kerralla minulle muutamia kysymyksiä kirjoihin liittyen, ja moni oppilas kommentoi lukeneensa jo aikaisemmin jonkin kirjan. Ehdin vinkata kymmenestä kirjasta kahdeksan, mikä tuntui juuri sopivalta määrältä. En kokenut varsinkaan loppua kohden yhtään kiireen tunnetta, mikä olikin tälle kerralle asettamani tavoite. Yritin tällä kerralla panostaa myös ajankäytössä enemmän vuorovaikutukselliseen keskusteluun aina kun siihen tuli tilaisuus. Suosikkikirjaksi osoittautui tämänkin ryhmän kohdalla humoristinen Olet ilkimys, Herra Gummi!, mutta myös listan ensimmäisen kirjan muistinmenetystä potevan pojan kohtalo (Poika joka menetti muistinsa) tuntui kiinnostavan kovasti. Tämäkään ryhmä ei ottanut valitsemaani tietokirjaa (Loruja ötököistä) erityisen innokkaasti vastaan. En tiedä, menikö aiheen valinta pieleen, vai olivatko runomittaiset tekstit lukeminani huonoja. Lopuksi jaoin palautelomakkeet kaikille ja sain ne täytettynä kaikilta takaisin. Kirjalistat annoin myös, jotta halukkaat voivat vapaa-aikanaan käydä kirjastossa lainaamassa vink-

kaamiani kirjoja. Tällä vinkkauskerralla uutta oli mennä itse vieraana pitämään kirjavinkkaustuokiota koululle, mikä osoittautuikin hieman haastavammaksi itselleni kuin vinkkaaminen kirjastossa.

3.5.3 Tuokio 26.9.2014

Tämä tuokio tuli Madekosken koululla heti perään rinnakkaiselle kolmannelle luokalle. Mukana oli opettaja ja 21 oppilasta. Siirryin heidän kotiluokkaansa 15 minuutin mittaisen välitunnin aikana ja nyt ehdin onneksi tehdä alkujärjestelyt rauhassa, ja laitteetkin sain toimimaan ongelmitta. Huomasin, että kirjavinkkaustuokioiden pitäminen lähes tauotta peräjälkeen on yllättävän raskasta ainakin kokemattomalle vinkkaajalle. Edellisen tuokion kulku oli vielä mielessä, kun piti jo keskittyä puhtaalta pöydältä seuraavan vinkkauksen pitämiseen.

Ryhdyin käsittelemään kirjoja läpi samassa järjestyksessä kuin aikaisemminkin. Huomasin joutuvani keskittymään aiempaa enemmän omaan kerrontaani ja siihen, että muistan myös esittää kullekille kysymyksiä vuorovaikutuksen herättämiseksi. Toisena esittelemäni kirjan kohdalla tuli pari ajatuskatkokstakin, joita hieman säikähdin. Vinkkaustuokion loppuosa sujui kuitenkin hyvin. Myös tällä ryhmällä oli selkeästi samat suosikit kuin aiemminkin ryhmällä. Mukavaa vaihtelua oli se, että tällä kerralla myös tietokirjasta kiinnostuttiin. Tähän saattoi vaikuttaa se, että opettaja otti kirjan niin innostuneena vastaan ja myös hän viritteli keskustelua aiheen ympärille. Oppilailla oli ollut juuri vastikään muilla tunneilla puhetta erilaisista hyönteisistä. Opettajan erityisen aktiivinen ja positiivisella mielellä osallistuminen innosti vinkkariakin.

Ryhmä oli edellisen tapaan todella mukava, rauhallinen ja osallistuva. Nyt päästiin aloittamaankin tuokio sujuvammin. Ehdin käymään läpi samat kahdeksan kirjaa kuin aiemminkin ryhmän kanssa. Määrä osoittautui nytkin juuri sopivaksi. Varasin osallistujille lomakkeiden täyttämiseen muutaman minuutin edelliskertoja enemmän aikaa, mikä olikin hyvä päätös, koska lapset esittivät muutamia kysymyksiä lomakkeen täyttämiseen liittyen. Kysymykset liittyivät lähinnä siihen, millä tarkkuudella kysymyksiin vastataan. Sain kaikki lomakkeet täytettyinä takaisin. Tämän viimeisen vinkkauskertani jälkeen koin, että oma kerrontani oli kehittynyt aiempaa sujuvammaksi. Sain näistä kaikista vinkkauskertoista hyviä käytännön vinkkejä vastaisen varalle.

3.6 Palautteen käsittely

Kaikkien vinkkaustuokioiden lopuksi sekä oppilaita että opettajaa pyydettiin täyttämään vinkkaajan laatima palautelomake, joka muodostaa rungon pienimuotoiselle survey-tutkimukselle, tarkemmin sanottuna kontrolloidulle kyselylle (Hirsjärvi 2009, 193, 196). Lomakkeesta oli erilliset versiot oppilaille ja opettajalle (liitteet 2 ja 3). Lomakkeet valmisteltiin etukäteen ja ne käytiin läpi kirjaston vastuhenkilön kanssa. Lomakkeet pyrittiin pitämään mahdollisimman lyhyinä (yksi A4) ja selkeinä, jotta oppilaat ehtivät vastata kysymyksiin lyhyessäkin ajassa. Vastaukset pyydettiin anonyymeinä. Oppilaan lomakkeessa oli kuusi kysymystä, opettajan lomakkeessa seitsemän. Oppilaan lomakkeen kysymyksistä kolme oli monivalintoja (rasti ruutuun) ja kolme avoimia kysymyksiä. Opettajan lomakkeessa monivalintoja oli vain yksi, avoimia kysymyksiä kolme ja kyllä/ei-kysymyksiä kaksi. Lisäksi pyydettiin lopuksi numeerinen yleisarvosana vinkkauksesta asteikolla yhdestä viiteen. Tässä luvussa analysoidaan sekä oppilaiden että opettajien vastauksia erikseen että kaikkia vastauksia yhdessä yksinkertaisin tilastollisin menetelmin ja tuloksia graafisesti havainnollistamalla.

Vinkkauksiin osallistui yhteensä 61 oppilasta ja kolme opettajaa, yksi opettaja kutakin vinkkaustuokiota/ryhmää kohden. Vastausprosentti oli sekä oppilaiden että opettajien osalta 100 %, eli kaikki lomakkeen saaneet palauttivat sen. Useimmat täyttivät lomakkeen kokonaan, joskin jonkin verran tyhjiä tai tyhjään verrattavissa olevia vastauksia esiintyi oppilaille kohdistetuissa kysymyksissä ”Mikä kirjavinkkauksessa oli mielestäsi erityisen kivaa” ja ”Oliko kirjavinkkauksessa jotain, mistä et pitänyt”.

Lomakkeilla annetut vastaukset syötettiin Excel-taulukkoon, jonka pohjalta vastauksista tehtiin taulukkomuotoisia esityksiä. Vastauksia tarkastellaan paitsi kysymys kerrallaan, myös kysymysten sisällä ryhmäkohtaisia eroja analysoimalla. Joidenkin kysymysten osalta tarkastellaan myös eri kysymysten vastausten välisiä yhteyksiä.

3.7 Oppilaiden palautteen analyysi

Seuraavassa analyysissä vinkkauskertoihin ja ryhmiin viitataan tunnuksilla A (Maikkulan kirjasto, 18.9.2014), B (Madedosken koulu, 26.9.2014, ensimmäinen vinkkaus kyseisenä päivänä) ja C (Madedosken koulu, 26.9.2014, toinen vinkkaus kyseisenä päivänä).

Oppilaiden vastausprosentiksi muodostui täydet 100 %, vastaajia oli yhteensä 61. Vastausten tulkinta paperisilta vastauslomakkeilta oli helppoa - lomakkeet oli täytetty pääasiassa erittäin huolellisesti ja selkeästi, ja erityisesti rasti ruutuun -kysymyksiin vastasivat lähes kaikki. Avovastaukset olivat kieliasultaan vaihtelevia, mutta pääasiassa täysin ymmärrettäviä ja monin paikoin kiitettävän yksityiskohtaisia, ja vaikka avovastauksilla on taipumus tulla rasti ruutuun -kysymyksiä helpommin sivuutetuiksi, tässä kyselyssä myös avovastauksia annettiin paljon. Oppilaat antoivat palautetta ilmeisen mielellään, vaikka hieman kiireentapaista syntyi sen johdosta, että palautelomakkeiden täyttämisen jälkeen oli mahdollisuus muun muassa lainata vinkattuja kirjoja tai käyttää kirjaston muita palveluita. Kahdella viimeisellä ryhmällä taas oli palautelomakkeiden jälkeen odotettu väli-tunti tiedossa.

Kysymykseen ”Mitä pidit kirjavinkkauksesta” vastasi yhteensä 60 oppilasta. Kysymys toteutettiin lomakkeella rasti ruutuun -tyyppisenä kysymyksenä, jossa oli valmiit vastausvaihtoehdot. Vastausten asteikolla (1: en pitänyt lainkaan; 2: en pitänyt erityisen paljon; 3: ei hyvä eikä huono; 4: pidin jonkin verran; 5: pidin erittäin paljon) keskiarvoksi muodostui 4,4, mikä tarkoittaa, että kohdeyleisö piti kirjavinkkauksista vähintään jonkin verran. Ryhmän A keskiarvo oli 4,1 ja ryhmien B ja C peräti 4,5, mikä tarkoittaa, että keskiarvo nousi vinkkaussarjan loppua kohti. On mahdollista, että vinkkaukset sujuvoituivat vinkkarin kokemuksen karttuessa. Selkeää yhteyttä oppilaiden lukemisharastukseen ei tämän kysymyksen vastauksilla kuitenkaan näyttänyt olevan. Seuraavassa taulukossa on kuvattu vastausmäärien jakauma vaihtoehdoittain.

TAULUKKO 1. Vastaukset kysymykseen ”Mitä pidit kirjavinkkauksesta?”

Vastausvaihtoehto	n	%
(Ei vastausta)	1	2
En pitänyt lainkaan	0	0
En pitänyt erityisen paljon	0	0
Ei hyvä eikä huono	2	3
Pidin jonkin verran	33	54
Pidin erittäin paljon	25	41
Yhteensä	60	100

Kysymykseen ”Harrastatko lukemista” vastasi yhteensä 60 oppilasta. Kuten edellinenkin kysymys, myös tämä kysymys toteutettiin rasti ruutuun -kysymyksenä valmiine vastausvaihtoehtoineen. Vaihtoehtojen asteikolla (1: en lainkaan; 2: vain harvoin; 3: jonkin verran; 4: erittäin paljon) keskiarvoksi muodostui 3,3, eli vastaajat ilmoittivat harrastavansa lukemista ainakin jonkin verran.

TAULUKKO 2. Vastaukset kysymykseen ”Harrastatko lukemista?”

Vastausvaihtoehto	n	%
(Ei vastausta)	1	1,6
En lainkaan	1	1,6
Vain harvoin	4	6,6
Jonkin verran	33	54,1
Erittäin paljon	22	36,1
Yhteensä	60	100

Kysymykseen ”Montako kirjaa olet lukenut viimeisen kuukauden aikana?” vastasivat kaikki 61 oppilasta. Kysymys toteutettiin rasti ruutuun -tyyppisenä neljällä eri vastausvaihtoehdolla, jotka muodostivat luettujen kirjojen määrien luokat. Lähes jokainen vastaaja (93,4 % kaikista vastanneista) ilmoitti lukeneensa vähintään yhden kirjan viimeisen kuukauden aikana. Positiivista oli sekin, että lähes kolmasosa (29,5 % kaikista vastaajista) ilmoitti lukeneensa vähintään 10 kirjaa, mitä voidaan pitää suurena määränä. ”Ei yhtään” -vastaukset jakautuivat melko tasaisesti eri ryhmiin. Eroja ryhmien välillä esiintyi kuitenkin eniten lukeneiden osuuksissa: lähes puolet niistä, jotka ilmoittivat lukeneensa vähintään 10 kirjaa viimeisen kuukauden aikana, oli ryhmässä B. Tasaisimmin eritasoista lukukokemusta viimeisen kuukauden ajalta oli ryhmässä A.

TAULUKKO 3. Vastaukset kysymykseen ”Montako kirjaa olet lukenut viimeisen kuukauden aikana?”

Vastausvaihtoehto	n	%
Ei yhtään	4	6,6
1-4	21	34,4
5-9	18	29,5
10 tai enemmän	18	29,5
Yhteensä	61	100

Ristiintaulukoimalla kahden edellisen kysymyksen vastaukset voidaan saada käsitys siitä, millaisia kirjamääriä oppilaat pitivät lukemisharrastuneisuuden eri asteiden kuvaajina. Vastauksista löytyi selkeä korrelaatio viimeisen kuukauden aikana luettujen kirjojen määrän ja ilmoitetun lukemisharrastuneisuuden väliltä. Oppilaat, jotka ilmoittivat harrastavansa lukemista vähintään jonkin verran, ilmoittivat myös tyypillisesti lukeneensa vähintään 1-4, mutta usein enemmänkin kirjoja viimeisen kuukauden aikana. Oppilaista, jotka ilmoittivat harrastavansa lukemista erittäin paljon, yli puolet oli lukenut viimeisen kuukauden aikana vähintään 10 kirjaa.

TAULUKKO 4. Kysymysten "Harrastatko lukemista?" ja "Montako kirjaa olet lukenut viimeisen kuukauden aikana?" vastaukset ristiintaulukoituna

Montako kirjaa olet lukenut viimeisen kuukauden aikana?	Ei yhtään	1-4	5-9	10 tai enemmän	Yhteensä
Harrastatko lukemista?					
En lainkaan	0	0	1	0	1
Vain harvoin	2	2	0	0	4
Jonkin verran	2	15	10	6	33
Erittäin paljon	0	3	7	12	22
(Ei vastausta)	0	1	0	0	1
Yhteensä	4	21	18	18	61

Vastauksista löytyi korrelaatiota myös kysymysten "Harrastatko lukemista?" ja "Mitä pidit kirjavinkauksesta?" väliltä. Taulukossa 5 on ristiintaulukoituna vastausmäärät edellä mainittuihin kysymyksiin vastausvaihtoehtojen mukaan. Tulokset eivät ole yllättäviä sikäli, että kummankin kysymyksen vastausten painottuminen asteikkojen yläpäähän ilmeni jo kysymyskohtaisessa tarkastelussa aiemmin.

TAULUKKO 5. Kysymysten ”Harrastatko lukemista” ja ”Mitä pidit kirjavinkkauksesta” vastaukset ristiintaulukoituna

Mitä pidit kirjavinkkauksesta?	En lainkaan	En erityisen paljon	Ei hyvä eikä huono	Jonkin verran	Erittäin paljon	(Ei vastausta)	Yhteensä
Harrastatko lukemista?							
En lainkaan	0	0	1	0	0	0	1
Vain harvoin	0	0	0	2	2	0	4
Jonkin verran	0	0	1	17	14	1	33
Erittäin paljon	0	0	0	13	9	0	22
(Ei vastausta)	0	0	0	1	0	0	1
Yhteensä	0	0	2	33	25	1	61

Kysymykseen ”Millaisista kirjoista pidät eniten? Voit esimerkiksi mainita suosikkikirjojasi” vastasi 59 oppilasta, mitä on pidettävä avoimen kysymyksen tapauksessa positiivisena yllätyksenä. Näistä 59 vastauksesta kolmessa luki ”en tiedä”, ja loput 56 vastausta kuvailivat lastenkirjallisuutta laidasta laitaan. Koska vastauksia oli annettu sekä kirjoittajan että teoksen nimellä, samoin kuin teossarjoja, sarjakuvasarjoja tai aihepiirejä mainiten, on eksaktin luokittelun tekeminen tässä yhteydessä mahdotonta. Useimmin vastauksissa viitattiin seuraaviin, jotka jakautuivat tasaisesti eri ryhmien kesken:

- Aku Ankka
- Eläinaiheiset kirjat, ilmeisesti eritoten tietokirjat
- Harry Potter
- Lasten ja nuorten jännityskirjallisuus
- Risto Räppääjä
- Sarjakuvat yleisesti

Kysymykseen ”Mikä kirjavinkkauksessa oli mielestäsi erityisen kivaa” vastasi 57 oppilasta. Vastausten joukossa oli viivoja ja kysymysmerkkejä samoin kuin huomattava määrä ”en tiedä” -tyyppisiä kommentteja, joten edellä mainitut poistettuna asiapitoisten nettovastausten määrä oli 36. Seitsemässä vastauksessa oli erittelemätön ”kaikki” tai jotain siihen rinnastettavaa. Muissa vastauksissa sivuttiin tyypillisesti joitakin seuraavista asioista, jotka tässäkin kysymyksessä jakautuivat tasaisesti eri ryhmien kesken:

- Uudet kirjat, niistä kuuleminen ja niihin tutustuminen
- Jännittäväksi koetut asiat (ilmeisesti vinkattuihin kirjoihin liittyen)
- Vinkatut kirjat nimeltä mainiten
- Kuunteleminen

Kysymykseen ”Oliko kirjavinkkauksessa jotain, mistä et pitänyt” vastasi 54 oppilasta. Vastauksia puuttui ryhmäkokoon suhteutettunakin selkeästi eniten B-ryhmästä. Viivat, kysymysmerkit ja ”en tiedä” -tyyppiset vastaukset poistettuna asiapitoisia nettovastauksia oli 42. Näistä yli puolet oli ”ei”, eli vastaaja ei katsonut kirjavinkkauksessa olleen mitään, mistä ei pitänyt. Muutaman vastauksen sisältämä kritiikki kohdistui johonkin vinkattuun kirjaan nimeltä mainiten. Yksi vastaaja piti ongelmallisena sitä, että vinkkauksen johdosta menetettiin liikuntatunti. Toisaalta yksi vastaaja kirjasi kaikinpuolisen tyytyväisyytensä ilahduttavan suorasanaisesti: ”ei mitään kiitos kun tulit”!

3.8 Opettajien palautteen analyysi

Opettajien palaute käsitellään tässä analyysissä yhtenä kokonaisuutena, koska yhtä vinkkauskertaa kohden palautevastaus on yhdeltä opettajalta. Näin ollen vastaajina oli kolme henkilöä. Kaikki opettajat palauttivat täyttämänsä palautelomakkeen, joten vastausprosentti oli opettajien osalta 100 %.

Kysymykseen ”Mitä pidit kirjavinkkauksesta” kaikki opettajat vastasivat pitäneensä vinkkauksesta erittäin paljon. Positiivinen vastaanotto näkyi myös hyvässä yleisarvosanassa, jonka keskiarvoksi asteikolla yhdestä viiteen muodostui 4,3.

Erityisen onnistuneeksi vinkkauksissa koettiin opettajien mielestä vinkkaajan hyvä perehtyneisyys vinkattaviin kirjoihin, tekstinkappaleiden lukeminen kirjoista sekä vinkattavien kirjojen monipuolisuus. Vinkattavaksi valitut kirjat koettiin palautteen perusteella ilmeisen osuviksi ja valinnat onnistuneiksi. Kysymykseen ”Millaisia kirjoja kannattaisi vinkata” annetut vastaukset kuvasivat adjektiiveina pitkälti vinkattavien kirjojen piirteitä. Yhdessä vastauksessa valintojen onnistuneisuus oli todettu myös suoraan. Kukaan vastanneista ei maininnut mitään, mitä vinkkauksessa olisi pitänyt tehdä toisin tai paremmin, joskin ensimmäisen vinkattavan ryhmän opettaja totesi vastauksessaan kokemuksen tuovan lisää varmuutta ja rohkeutta kerrontaan, mistä jälkimmäisten vinkattavien ryhmien opettajat eivät enää huomauttaneet.

Palautetta antaneista opettajista yksi ilmoitti osallistuneensa jonkin opettamansa luokan kanssa kirjavinkkaukseen aiemmin; kahdelle vastanneista opettajista kirjavinkkaus oli uutta. Kaikki kolme ilmoittivat haluavansa osallistua kirjavinkkaukseen uudelleenkin.

4 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoitus oli paitsi järjestää kirjavinkkauksia kolmasluokkalaisille, myös perehtyä kirjavinkkausten historialliseen taustaan ja teoriapohjaan samoin kuin niiden erilaisiin toteutustapoihin. Toisaalta tarkoitus oli dokumentoida työn aikana läpikäyty oppimisprosessi ja karttunut kokemus sellaiseksi kirjalliseksi esitykseksi, jota kuka tahansa aloitteleva kirjavinkkari voi halutessaan käyttää apuna omassa suunnittelutyössään. Järjestettyjen kirjavinkkausten onnistumista tarkasteltiin osallistujilta kerätyn palautteen valossa.

Vanha sanonta ”hyvin suunniteltu on puoliksi tehty” osoittautui tässä prosessissa enemmän kuin paikkansapitäväksi, mikä samalla on yksi tämän työn keskeisistä oppimistuloksista. Itse kirjavinkkausten pitämiseen kului lopulta vain muutama tunti – sen sijaan niiden suunnitteluun ja valmisteluun käyttämästäni ajasta en edes yrittänyt pitää kirjaa. Huolellinen valmistautuminen teki itse vinkkausten pitämisen miellyttäväksi ja helpoksi, ja se osaltaan auttoi hillitsemään aloittelevaa kirjavinkkaria usein vaivaavaa esiintymisjännitystäkin. Kokonaisen kirjavinkkausprosessin purkaminen pienemmiksi palasiksi ja niihin valmistautuminen yksi kerrallaan helpottivat työtä huomattavasti sen sijaan, että olisi pyrkinyt suunnittelemaan ainoastaan vinkkaustuokion. Suuri osa valmistautumiseen käytetystä ajasta kuluikin kirjojen valintaan, vinkkaustilaisuuden käytännön järjestelyihin ja monipuoliseen mielikuvaharjoitteluun, jolla pyrin jäsentämään vinkkaustuokion etenemistä ja sen eri vaiheita.

Syksyllä 2014 Maikkulan kirjastossa ja Madekosken koululla pidettyihin kolmeen kirjavinkkaustuokioon kulminoitunut valmistelutyö alkoi edeltävänä keväänä ja kesänä. Valitsin vinkattavat kirjat, suunnittelin vinkkaustuokioiden rakenteen, sovin tuokioiden aikataulut ja käytännön järjestelyt osallistuvien luokkien opettajien kanssa, valmistelin palautelomakkeet ja kävin tutustumassa kirjaston tiloihin. Vinkkausten pitämisen jälkeen käsittelin saamani palautteen ja ryhdyin kirjoittamaan opinnäytetyöni kirjallista osuutta. Olin suunnitellut opinnäytetyöni rakennetta jossain määrin jo etukäteen, ja tämä ennakkoon hahmoteltu rakenne toteutuikin lopullisessa työssä suhteellisen ehyenä. Etukäteisvalmistautuminen helpotti näin ollen myös kirjallisen työn tekemistä.

Kaikkien kolmen kirjavinkkauksen yhteydessä palautelomakkeen täytti 61 oppilasta ja kolme opettajaa. Kysymyksellä ”Mitä pidit kirjavinkkauksesta” mitattu yleinen onnistuminen sai keskiarvokseen 4,4 (vastausvaihtoehdot 1: en pitänyt lainkaan; 2: en pitänyt erityisen paljon; 3: ei hyvä eikä huono;

4: pidin jonkin verran; 5: pidin erittäin paljon). Ryhmäkohtainen keskiarvo parani hieman vinkkaus-sarjan loppua kohden. Palautelomakkeella tiedusteltiin myös vastaajien lukemisharrastukseen liit-tyviä asioita. Vastaajista lähes kaikki (93,4 % kaikista vastanneista) ilmoittivat lukeneensa vähin-tään yhden kirjan viimeisen kuukauden aikana. Lähes kolmasosa (29,5 % kaikista vastanneista) ilmoitti lukeneensa viimeisen kuukauden aikana vähintään 10 kirjaa. Tiedusteltaessa kirjoja tai ai-heita, joista vastaajat pitivät, lista painottui sarjakuviiin, Harry Potteriin, Risto Räppääjään, eläinai-heisiin kirjoihin ja lasten ja nuorten jännityskirjallisuuteen. Kirjavinkkauksessa erityisen kivaksi ko-ettiin uusiin kirjoihin tutustuminen ja niistä kuuleminen, samoin kuin useat vinkatut kirjat nimeltä mainiten. Varsinaista kritiikkiä itse kirjavinkkausta kohtaan ei palautteessa esiintynyt, joskaan aivan kaikki vinkatut kirjat eivät saadun palautteen perusteella herättäneet vastaajissa mielenkiintoa. Opettajien antama palaute oli kauttaaltaan positiivista, ja he kokivat, että vinkkaukset olivat tarkoi-tustaan palvelevia ja kaikin puolin onnistuneita.

Kirjavinkkaus osoittautui toimintatapana mielenkiintoiseksi sekä vinkkarille että palautteesta pää-tellen myös vinkkauksen kohdeyleisöille. Tällä kertaa mittavaksi muodostuneesta valmistelu- ja suunnittelutyöstä huolimatta prosessi tuntui sellaiselta, että siihen lähtisi mielellään uudestaan. Muun muassa Mäkelän (2003, 11) esittämä kritiikki kirjavinkkauksen heikkoa resursointia ja tärkey-den vähättelyä kohtaan jäi kuitenkin vaivaamaan. Kirjavinkkauksen ei missään tapauksessa tar-vitse olla vinkkarille erityisen kuormittavaa saati vaikeaa. Kokemus tuo varmuutta ja rutiinia erityi-sesti valmistelutyöhön, jolloin vinkkauksia on mahdollista järjestää myös kevyemmällä valmistelu-työllä.

Tässä työssä viitatus PISA-tutkimuksen (OECD 2009) mukaan suomalaisten lasten lukemishar-rastuneisuus ja lukutaito ovat edelleen hyvällä tasolla, mutta viimeaikainen kehityssuunta on huo-lestuttavasti alaspäin. Kaikki nykyajan vapaa-ajan aktiviteetit ja lukemattomat ajanvietto- ja harras-tusmahdollisuudet huomioituna ei voi välttyä käsitykseltä, että lukemisharrastus on joutunut anta-maan tilaa monelle muulle aktiviteetille. En ota tässä työssä kantaa siihen, ovatko nämä muut ak-tiviteetit jollakin tavalla enemmän tai vähemmän arvokkaita tai tarkoituksenmukaisia kuin lukemis-harrastus, enkä ole varma, onko tällaista arvotusta ylipäättään objektiivisesti mahdollista tehdä-kään, mutta sujuvaa ja monipuolista lukutaitoa voi hyvällä syyllä pitää yhtenä elinikäisen oppimisen ja sivistyksen kulmakivistä. Eikä pelkkä lukutaito riitä: sitä pitäisi vielä käyttää, ja parhaassa tapauk-sessa mielellään, aidosta innostuksesta lähtien. Vasta tällöin voidaan puhua todellisesta lukemis-harrastuksesta, jonka voidaan ajatella säilyvän lukijassa ulkoa päin tulevasta aktivoinnista tai sen puutteesta riippumattakin.

Olisi siis viriteltävä ihmisissä halu lukea. Kirjastoilla ja niiden tarjoamilla palveluilla on tässä tehtävässä huomattava rooli. On tarjottava erilaisia virikkeitä erilaisille kohderyhmille. On huomioitava ne, joiden lukemisharrastus on jo hyvällä tolalla, mutta aivan erityisesti on huomioitava ne, jotka eivät syystä tai toisesta lue tai edes halua lukea. Kirjavinkkaukset eivät mainittuihin haasteisiin yksin voi vastata, mutta hyvin toteutettuna niillä voi olla ratkaiseva merkitys yksittäisten ihmisten lukemisharrastuksen aktivoijana.

5 POHDINTA JA JATKOTUTKIMUSAIHEET

Tämän opinnäytetyön yhteydessä toteutettu pienimuotoinen kyselytutkimus ja sen tulosten analyysi eivät sellaisenaan mahdollista kovin pitkälle vietyjen johtopäätösten tekemistä. Mahdollisia jatkotutkimusaiheita ja selvitettäviä asioita tunnistin kuitenkin useita. Tässä luvussa on kuvailtu, millaista jatkotutkimusta aiheeseen liittyen voisi tehdä.

Pitkittäistutkimuksena voisi seurata usean vuoden ajan, jopa läpi peruskouluajan, muutaman aktiivisesti kirjavinkkauksiin osallistuvan ja muutaman vinkkauksiin osallistumattoman oppilasjoukon tai luokan lukutottumuksia ja lukemisharrastuneisuutta. Vinkkauksilla voi olla positiivista vaikutusta lukemisharrastuksen aktiivisuuteen, tai se voi ohjata lukutottumuksia. Jos kirjavinkkauksen vaikutus lukemisharrastuneisuuteen voitaisiin osoittaa, se voisi edesauttaa vinkkaustoiminnan resursointia. Oppilaiden kokemuksia voisi kartoittaa ja analyysia syventää esimerkiksi haastatteluilla.

Riittävän monen vinkkauskerran jälkeen voisi myös pystyä erottelemaan vinkkaukseen liittyviä hyviä ja huonoja käytäntöjä. Pitkittäistutkimuksen mahdollistama usean vuoden ajalta kertyvä palaute ja tulokset voisivat paljastaa, millaisista piirteistä vinkkauksissa pidetään, ja mikä tekee vinkkauksesta osallistujien mielestä onnistunutta tai vaikuttavaa. Tulosten käyttökelpoisuuden varmistamiseksi on kiinnitettävä erityistä huomiota kysymyspatteriston ja mahdollisten haastattelujen sisältöihin ja vertailukelpoisuuteen koko tutkimuksen ajan.

Lukutaitoa ja sen kehittymistä seurataan ja vertaillaan kansainvälisesti jo nyt muun muassa OECD:n PISA-tutkimuksilla. Edellä kuvatut, pienempään kohdejoukkoon liittyvät tutkimukset voisivat osaltaan täydentää PISA-tutkimusten tuottamaa laajempaa tilannekuvaa. Pieneen populaatioon kohdistuvan tutkimuksen tuloksien yleistämisessä on aina oltava varovainen, mutta hyvin toteutetulla pitkittäistutkimuksella voisi päästä PISA-tutkimuksia paremmin selville lukutottumuksiin vaikuttavista tekijöistä - sekä siitä, millainen rooli kirjavinkkauksilla voisi muun toiminnan ohessa olla lukutottumusten ja lukemisharrastuneisuuden kehittämisessä.

Vinkattavien kirjojen lainaustietoja voisi niin ikään tarkastella ja yhdistellä muuhun tutkimusaineistoon. Eräs vinkkausten vaikuttavuuden kriteeri lienee sekin, vaikuttaako vinkkaus kirjojen lainausmääriin. Toisaalta voisi tarkastella sitä, vaikuttaako vinkkaukseen osallistuminen osallistujan lainausmääriin tai asiointikertoihin ylipäätään, lainattavasta aineistosta riippumatta.

Kaikkea yllä kuvattua analyysia voisi lisäksi syventää osallistujien taustatietoja tarkentamalla: lukutottumuksiin ja lukemisharrastukseen vaikuttavia tekijöitä voisi löytyä esimerkiksi kotioloista tai vanhempien, sisarusten tai ystävien lukemisharrastuneisuudesta ja lukutottumuksista.

Tämä opinnäytetyö oli tekijälleen antoisa kokemus, jonka perusteella osoittautui ilmeiseksi, ettei kirjavinkkausten järjestämisen tarvitse olla vaikeaa tai kovin työlästäkään. Jos kirjavinkkauksilla on edes pieni vaikutus kuulijoihinsa, heidän lukemisharrastukseensa ja sen monipuolisuuteen, kirjavinkkauksilla on paikkansa kirjastojen palvelutarjonnassa ja miksei yleisemminkin. Lukutaito kehittyy lukemalla, ja jos kirjavinkkauksien avulla voidaan aktivoida lukemaan erityisesti niitä henkilöitä, joiden lukemisharrastuneisuus muutoin jäisi vähäiseksi, vinkkauksia pitäisi kaikin tavoin pyrkiä järjestämään, ja niihin osallistumisen tulisi olla mahdollista kaikille halukkaille.

LÄHTEET

Bodart, J. 1980. Booktalk! Booktalking and school visiting for young adult audiences. New York: The H.W. Wilson Company.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Kirjaset 2013. Mitä on kirjavinkkaus? Viitattu 25.1.2015,
<http://www.kirjaset.fi/mita-on-kirjavinkkaus/>.

Kirjastolaki 4.12.1998/904.

Kirjavinkkariblogi. Viitattu 25.1.2015, <http://vinkkarit.vuodatus.net/>.

Korhonen, M. & Loivamaa, I. 2005. Vinkkejä kirjavinkkarille 2. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.

Lastenkirjahylly. Viitattu 25.1.2015, <http://lastenkirjahylly.blogspot.fi/>.

Lastenkirjastokurssi 2014a. Vinkkauksen eri muotoja. Viitattu 25.1.2015,
<http://lastenkirjastokurssi.wikispaces.com/Vinkkauksen+eri+muotoja>.

Lastenkirjastokurssi 2014b. Vinkkauksen historia. Viitattu 25.1.2015,
<http://lastenkirjastokurssi.wikispaces.com/Kirjavinkkauksen+historia>.

Lastenkirjastokurssi 2014c. Vinkkauksen valmistelu. Viitattu 25.1.2015,
<http://lastenkirjastokurssi.wikispaces.com/Vinkkauksen+valmistelu>.

Lukuinto 2014. Kirjavinkkaus. Viitattu 25.1.2015,
<http://www.lukuinto.fi/ideapankki/kirjallisuus-ja-lukeminen/kirjavinkkaus.html>.

Mikkola, M-R. 2015. Kirjastonjohtaja, Oulun kaupunki. Haastattelu 5.2.2015. Tekijän hallussa.

Mäkelä, M-L. 2003. Kirjavinkkarikirja. 3. uudistettu painos. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.

Nurkkala, E. 2010. Lastenkirjastotyön tulevaisuus: Asiantuntijoiden näkemyksiä. Oulun ammatti-korkeakoulu. Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

OECD 2009. PISA 2009 Assessment Framework - Key Competencies in Reading, Mathematics and Science. Pariisi: OECD.

Oulun kaupunki 2013. Oulun kaupungin tilastollinen vuosikirja. Ikäluokkatilasto suuralueittain 31.12.2013. Viitattu 7.2.2015, http://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=19a93a11-7169-4798-b3f8-fa3c650335c1&groupId=50085.

Oulun kaupunki 2015a. Kirjastoreitti. Viitattu 16.2.2015, <http://www.ouka.fi/oulu/kirjastoreitti/kirjastoreitin-sisalto>.

Oulun kaupunki 2015b. Kirjastot ja aukiolot. Viitattu 16.2.2015, http://www.ouka.fi/oulu/kirjasto/kirjastot_ja_aukiolot;jsessionid=52FF01937B3BC8E2756AD66FD3BF9D37.

Oulun kaupunki 2015c. Maikkulan kirjasto. Viitattu 16.2.2015, <http://www.ouka.fi/oulu/kirjasto/maikkulan-kirjasto>.

Oulun kaupunki 2015d. Omatoimikirjastot. Viitattu 16.2.2015, <http://www.ouka.fi/oulu/kirjasto/omatoimikirjastot>.

Salmia, R-L. 2014. Miten innostaa lapsia lukemaan? Kirjaston rooli lukuinnostuksen herättämisessä. Turun ammattikorkeakoulu. Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 22.2.2015, https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/77629/Salmia_Riikka-Liisa.pdf?sequence=1.

Sarmavuori, K. 2011. Opi ja ohjaa lukemista. Helsinki: BTJ Finland.

Sulkunen, S. 2012. Suomalaisnuorten lukutaidon ja lukuharrastuksen muuttuminen vuodesta 2000. Teoksessa S. Sulkunen & J. Välijärvi (toim.) PISA09. Kestääkö osaamisen pohja? Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:12, 12–33.

Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Välijärvi, J. 2014. Muuttuvat osaamistarpeet - muuttuuko lukutaito? Lukuinto-teemavuoden avajaiset 2.9.2014, Oulu. Viitattu 22.2.2015, <http://www.lukuinto.fi/media/teemavuosi/kaisun/v-e4lji-e4rvioulu020914.pdf>.

Tervetuloa kirjavinkkaukseen Maikkulan kirjastoon tänä syksynä!

Maikkulan kirjastossa järjestetään kirjavinkkauksia lähialueen koulujen 3. luokille! Voit varata ajan vinkkaukseen tähän viestiin vastaamalla. Ehdota sinulle/luokallesi sopivia aikoja ajalta 15.9.–24.10.2014 ma-to klo 8-12 ja perjantaisin klo 8-10 väliltä, paitsi tiistaisin klo 10-11 väliltä. Vastaamme ehdotukseesi nopeasti, jotta ajankohta saadaan sovittua hyvissä ajoin. Vinkkaus tapahtuu Maikkulan kirjastossa, ja yksi vinkkauskerta kestää n. 30 minuuttia. Oppilaiden kannattaa ottaa vinkkaukseen kirjastokorttinsa mukaan, jotta he voivat lainata haluamiaan kirjoja vinkkauksen jälkeen.

Järjestelyjen sujuvoittamiseksi kerrothan viestissäsi

- mitä luokkaa opetat,
- montako oppilasta vinkkaukseen osallistuu, ja
- mahdolliset muut huomioitavat asiat vinkkaukseen tai käytännön järjestelyihin liittyen.

Vinkkaukset järjestää allekirjoittanut, 4. vuosikurssin kirjastoalan tradenomiopiskelija Meri Meriläinen. Tavoitat minut sähköpostitse osoitteella k0same00@students.oamk.fi tai puhelimitse numerosta 041 4553 651. Kerään järjestämistäni vinkkauksista palautetta opinnäytetyötäni varten sekä oppilailta että opettajilta.

Vinkattavat kirjat:

Tarja Niemi: Onni Afrikassa (2006)
Jaana Lappo: Niilo Näsikkä ja pelikonsolin kosto (2007)
Roald Dahl: Matilda (1990)
Andy Stanton: Olet ilkimys, herra Gummi! (2014)
Elina Kynsijärvi: Loruja ötököistä (2014)
Sari Peltoniemi: Kerppu ja tyttö (2007)
Reeta Aarnio: Maan kätkemät (2008)
Raili Manninen: Jatulintarhan arvoitus (2004)
Kreetta Onkeli: Poika joka menetti muistinsa (2013)
Toim. Minna Paloniemi: Höh!...Ja muita sarjakuvakertomuksia lapsille (2012)

Syksyisin kirjavinkkausterveisin,

Meri Meriläinen / Maikkulan kirjasto

Palautetta kirjavinkkauksesta

Mitä pidit kirjavinkkauksesta?

- ☐ Pidin kirjavinkkauksesta erittäin paljon
- ☐ Pidin kirjavinkkauksesta jonkin verran
- ☐ Kirjavinkkaus ei ollut hyvä eikä huono
- ☐ En pitänyt kirjavinkkauksesta erityisen paljon
- ☐ En pitänyt kirjavinkkauksesta lainkaan

Harrastatko lukemista?

- ☐ Luen kirjoja erittäin paljon
- ☐ Luen kirjoja jonkin verran
- ☐ Luen kirjoja vain harvoin
- ☐ En harrasta lukemista lainkaan

Montako kirjaa olet lukenut viimeisen kuukauden aikana?

- ☐ 10 tai enemmän
- ☐ 5-9
- ☐ 1-4
- ☐ En ole lukenut yhtään kirjaa viimeisen kuukauden aikana

Millaisista kirjoista pidät eniten? Voit esimerkiksi mainita suosikkikirjojasi.

Mikä kirjavinkkauksessa oli mielestäsi erityisen kivaa?

Oliko kirjavinkkauksessa jotain, mistä et pitänyt?

Kiitos osallistumisestasi!

Palautetta kirjavinkkauksesta

Mitä pidit kirjavinkkauksesta?

- ☐ Pidin kirjavinkkauksesta erittäin paljon
- ☐ Pidin kirjavinkkauksesta jonkin verran
- ☐ Kirjavinkkaus ei ollut hyvä eikä huono
- ☐ En pitänyt kirjavinkkauksesta erityisen paljon
- ☐ En pitänyt kirjavinkkauksesta lainkaan

Millaisia kirjoja kolmasluokkalaisille kannattaisi mielestäsi vinkata?

Mikä kirjavinkkauksessa oli mielestäsi erityisen onnistunutta?

Oliko kirjavinkkauksessa jotain, mikä olisi mielestäsi pitänyt tehdä toisin?

Oletko osallistunut luokkasi kanssa kirjavinkkaukseen aiemmin? ☐ Kyllä ☐ En

Osallistuisitko luokkasi kanssa kirjavinkkaukseen uudelleen? ☐ Kyllä ☐ En

Anna lopuksi vinkkaukselle yleisarvosana asteikolla 1 (huono) – 5 (hyvä): _____

Kiitos osallistumisestasi!

Huhtikuussa 2014 päätin hankkia jostakin Oulun alueen lähikirjastosta toimeksiannon opinnäytetyölleni lastenkirjastotyöhön liittyen. Lähetin ehdotuksia sähköpostitse muutamaan kirjastoon. Maikkulan kirjastosta vastattiin, että he voisivat olla kiinnostuneita, jos suunnittelisin kirjavinkkauspaketin ja pitäisin sen pohjalta kirjavinkkauksia lähialueen kolmasluokkalaisille. Sovimme ensimmäisen tapaamisen.

15.4.2014

Kävin Maikkulan kirjastossa keskustelemassa kirjastonjohtaja Marja-Riitta Mikkolan kanssa. Päädyimme siihen, että pidän tulevana syksynä 2-3 kpl kirjavinkkauksia lähialueen kolmansille luokille. Sovimme, että 30–40 minuutin pituiset vinkkaukset tullaan järjestämään joko Maikkulan kirjastossa tai osallistuvien luokkien kouluilla ja vinkkausten ajankohta olisi aamupäivä, tarkentuen opettajan toiveiden pohjalta. Sain vierailun aikana hyviä käytännön vinkkejä mm. kirjojen valintaan, havainnollistamiskeinoihin, vinkkaustuokioon keston ja ajanhallintaan, sekä kutsujen lähettämiseen opettajille. Kokemukseen perustuvien vinkkien kuuleminen vähensi ensikertalaisen jännitystä ja innosti aloittamaan vinkkauspaketin suunnittelemisen.

7.5.2014

Kävin Maikkulan kirjastossa kirjoittamassa tulevan opinnäytetyöni toimeksiantajan kanssa yhteistyösopimuksen.

Kesäkuu 2014

Kesän aikana luin paljon kohderyhmän ikäisille (9-10-vuotiaille) suunnattuja lasten- ja nuorten kirjoja ja valitsin niiden joukosta kymmenen sopivaa kirjaa, jotka tulivat vinkattavien kirjojen listalleni. Mukaan valikoitui lukemista sekä edistyneemmille että vasta lukemisharrastustaan aloitteleville koululaisille. Yritin ottaa huomioon sekä poikien että tyttöjen yleiset kiinnostuksen kohteet. Lasten- ja nuortenromaaneissa on keskeisinä teemoina mm. ystävyys, erilaisuus ja suvaitsevaisuus, pelot ja niiden käsittelyminen, fantasiamaailma, pelaaminen ja huumori. Mukana on vaihtelua tuomassa

myös yksi kotimainen sarjakuvakirja sekä hyönteisaiheinen tietokirja, joka koostuu luontovalokuvista ja loruista.

Kirjojen valintaa helpotti tutustuminen internetistä löytyviin kirjavinkkausaiheisiin blogeihin, joissa oli valmiiksi suunniteltuja kirjalistoja eri luokka-asteita ajatellen. Otin oppia myös toimeksiantajaltani saamasta edellisvuoden kirjalistasta, sekä erilaisista lasten- ja nuortenkirjallisuussivustoista internetistä. Osittain valitsin kirjoja myös ihan sillä perusteella, mistä itse henkilökohtaisesti pidän. Opin näytetyön tietopohjaa varten lukemani kirjat, esimerkiksi Marja-Leena Mäkelän Kirjavinkkarikirja, auttoivat hahmottaman kirjavinkkausta kokonaisuudessaan.

Suunnittelin myös opettajille lähtevät kutsut sekä luonnostelin vinkkaustuokiassa jaettavat palautelomakkeet oppilaille ja opettajille.

Heinäkuu 2014

Lähetin sähköpostilla toimeksiantajalle arvioitavaksi laatimani PowerPoint-esityksen, jossa oli näkyvillä järjestyksessä valitsemieni kirjojen kansikuvat tekijöineen ja julkaisuvuosineen. PowerPoint-esityksessä oli jokaisen kirjan kohdalla myös ajatuskupla, johon olin kirjoittanut ajatuksen tai pari kyseisestä kirjasta herättääkseni mielenkiinnon kirjaa kohtaan. Esitys tuli olemaan havainnollistamiskeinona näkyvillä kirjavinkkauksissa. Mukana lähtivät myös opettajille suunnittelemani sähköpostikutsut samoin kuin oppilaiden ja opettajien palautelomakepohjat.

Sain toimeksiantajaltani palautetta lisätä joukkoon vielä jonkin haasteellisemman kirjan heille, joiden lukemisharrastus on kehittynyt jo niin pitkälle, että kirjassa saa olla reilummin pituutta ja aihekin voi olla haastavampi. Täydensin listalle Reeta Aarnion Maan kätkemät -kirjan. Sovimme vielä tapaamisen, jossa tarkistamme yhdessä suunnittelemani materiaalit ja ideat, ja jonka yhteydessä saan opettajien yhteystiedot.

11.8.2014

Kävin Maikkulan kirjastossa. Vein näytille oppilaille ja opettajille laatimani palautelomakepohjat, jotka vaikuttivat olevan ihan kunnossa. Mietin pitkään, onko osa oppilaille jaettavien palautelomakkeiden kysymyksistä liian haastavia, mutta tulimme siihen tulokseen, että ne ovat ihan hyviä. Kirjoittamaani kutsuun tuli tässä vaiheessa pari muutosta, jotka selkeyttivät kutsua.

Sovimme, että lähetän toimeksiantajalle opettajien kutsut korjattuna versiona ja hän ottaa yhteyttä opettajiin, koska näin saisimme vastauksia todennäköisemmin ja nopeammin. Opettajia kuitenkin ohjattiin viestissä ottamaan yhteyttä suoraan minuun, jotta voimme sopia tarkemmista aikatauluista suoraan. Kutsut Maikkulan, Knuutilankankaan ja Lämsänjärven koulujen kolmansien luokkien opettajille lähtivät 19.8.2014.

Knuutilankankaan kolmannen luokan opettajalta tuli sähköpostiviestillä tieto, että he olisivat halukkaita osallistumaan kirjavinkkaukseen. Sovimme ajankohdaksi 18.9.2014. Muiden kutsuttujen luokkien opettajien kanssa emme saaneet sovittua kirjavinkkaustuokiosta. Loput kaksi vinkkausta sain kuitenkin sovittua siten, että lähdenkin toimeksiantajani mukaan Madekosken koululle 26.9.2014. Vinkkaan siellä kahdelle kolmosluokalle erikseen samalla kun hän itse pitää viidesluokkalaisten tiedonhaun opetukset. Nyt oli siis tarvittava määrä kirjavinkkauksia sovittuna.

8.9.2014

Kävin Maikkulan kirjastossa tutustumassa tarkemmin tiloihin ja laitteisiin, joita käytän ensimmäisessä vinkkaustuokiossani. Katsoimme yhdessä kirjastosta sopivan paikan, jonne laitan tuolit valmiiksi ja kävimme läpi miten valmistelen dokumenttikameran, dataprojektorin ja heijastuskankaan käyttövalmiiksi. Maikkulan kirjastoon tilataan muista kirjastoista vinkkauslistani kirjoja muutamia kappaleita/kirja valmiiksi siltä varalta, että oppilaat haluavat lainata niitä heti mukaansa. Kirjat löytyvät vinkkausaamuna sovitusta paikasta, voin sitten palauttaa ne ja laittaa erilliseen kääryyn tarjolle.

18.9.2014

Saavuini Maikkulan kirjastoon jo hyvissä ajoin aamulla järjestelemään paikkoja ja laitteita käyttökuntoon. Huomasin, että varsinkin näin ensimmäisellä vinkkauskerralla aikaa oli hyvä varata runsaasti valmisteluihin, sillä jännittyneissä ja odottavissa tunnelmissa laitteiden asentaminen ei ollutkaan aivan helppo homma. Sain kuitenkin kirjastossa paikalla olevalta työntekijältä apua, jolloin tietokone, dataprojektori ja valkokangas saatiin sujuvasti toimimaan keskenään. Olin aiemmin suunnitellut pitäväni vinkkaukset lastenosaston läheisyydessä, mutta paikka vaihtui viime hetkellä lehtisaliin, koska siellä oli kätevästi tuolit jo valmiina pitkän pöydän ympärillä ja sain itselleni hyvän paikan tilan etuosaan. Jännitin ennakkoon, että tuleeko ääneni kantamaan tarpeeksi niin suuressa

tilassa, mutta missään vaiheessa ei oman arvioni mukaan tullut ongelmia kuuluvuuden kanssa. Kirjasto oli vinkkausten aikaan vielä suljettuna asiakkailta ja muuta taustahälyä ei ollut häiritsemässä. Järjestin myös esiteltävät kirjat oikeaan järjestykseen pöydälle nähtäväksi ja varasin tarpeellisen määrän palautelomakkeita ja kyniä esille. Lehtisalin vierustalle kokosin kärryyn lainattavia kappaleita kirjoista, joita tulen vinkkaamaan sekä tulostettuja kirjalistoja sitä varten, että niitä halutaan ottaa mukaan kotiin. Ehdin vielä kaiken tämän jälkeen kerrata mielessäni esityksen pariin kertaan läpi ja sen myötä itselleni tuli luottavaisempi mieli oman esiintymisen suhteen.

Knuutilankankaan koulun 3. luokka saapui opettajan ja kouluavustajan kanssa juuri sovittuun aikaan. Menin vastaanottamaan heitä kirjaston ovelle. Opastin minne he voivat riisua ulkovaatteitaan ja sen jälkeen asettua istumaan lehtisalin puolelle. Oppilaat rauhoittuivat aika nopeasti omille paikoilleen ja kun opettaja oli ilmoittanut kaikkien olevan paikalla, aloitin vinkkaustuokion esittelemällä itseni ja kertomalla, että tämä kirjavinkkaus on osa opinnäytetyötäni. Kerroin myös, että aloitan kertomalla kirjoista, joita olen valinnut heitä varten ja, että saa kysyä ja kommentoida vapaasti, mikäli tulee jotain mieleen. Lopuksi mainitsin jakavani palautelomakkeet, jollaisen jokainen saa täyttää itsekseen ja palauttaa sen jälkeen minulle nimettömänä takaisin. Lupasin myös auttaa mikäli lomakkeiden kanssa tulee jotain epäselvyyttä. Aiemmin oli ollut opettajan kanssa puhetta, että luokka saa vinkkauksen jälkeen jäädä lainaamaan kirjoja kirjastoon, joten muistutin myös siitä.

Olin positiivisesti yllättynyt kuinka rauhallisesti ja hiljaa kaikki jaksoivat kuunnella kun puhuin kirjoista. Yllättävän paljon tuli myös kysymyksiä ja asiallisia kommentteja väliin, joihin oli tosi mukava itse vastata. Ainoastaan yksi ”negatiivinen” palaute tuli kun eräs poika kysyi, että ”Milloin tämä loppuu? Tämähän on kestänyt jo tosi kauan!”. En ottanut tätä kysymystä ja kommenttia pahalla, koska kaikki palaute on tervetullutta. Huomasin itsekin kelloa katsoessani, että aika alkaa olla loppussa ja päätin jättää viimeisen kirjan suosiolla esittelemättä ja keskittyä rauhassa puhumaan loppuun aloittamani asian. Koitin myös itse keventää tunnelmaa heittämällä yleisölle kysymyksiä välillä, kuten esimerkiksi koira-aiheista kirjaa esitellessäni kysyin, että ”Onko teistä jollakin kotona lemmikkinä koira?” tai ”Oletteko lukeneet Harry Pottereita?” kun aloin puhumaan fantasiakirjasta. Huomasin, että aloittamalla näin, sain helposti kuulijat kuuntelemaan tarkasti.

Ehdin puhua puolen tunnin aikana yhdeksästä kirjasta ja melkein jokaisen kohdalla saimme jotain pientä keskustelua tai kommentointia aikaan. Aloitin kirjasta puhumisen kertomalla ihan lyhyesti, että millaisesta kirjasta on kyse ja mikä kirjassa omasta mielestäni on erityistä. Luin loppuun myös valitsemani hauskan, mielenkiintoisen tai sellaisen kohdan, jonka jatko jää mietityttämään kuulijoita

niin, että tekee mieli ottaa lukemalla selvää. Tein havainnoin, että kaikkein näkyvimmin oppilaat innostuivat todella humoristisesta kirjasta (Andy Stanton: Olet ilkimys, Herra Gummi!) ja siitä olikin todella helppo puhua ja lukea kohtia, jotka naurattavat monia. Omasta mielestäni kirja on aidosti hauska myös aikuiseenkin makuun! Vähiten innostusta herätti kirja, josta oli omasta mielestäni todella mukava lukea hieman erilaisia lukunäytteitä (Elina Kynsijärvi: Loruja ötököistä). Ajattelin, että kirja olisi juuri 9-10-vuotiaille sopiva, mutta ehkä se koettiin silti liian lapsellisena. Opettaja toisaalta oli kiinnostuneen oloinen kirjasta. Roald Dahlin Matilda on valitsemistani kirjoista edustamassa klassikkoo ja yllätyin miten vaikea siitä oli kuitenkin kertoa kiinnostavasti, vaikka kirja onkin hyvä. Tilanteen pelasti kuitenkin se, että useampi oppilas oli kirjan jo lukenut tai kuullut sen, jolloin heräsi keskustelua aiheesta.

Vinkkaustuokion lopuksi jaoin kaikille oppilaille, sekä opettajalle palautelomakkeet. Kaikki palauttivat lomakkeen ihan kattavasti täytettynä ja epäselvyyttä kysymyksissä ei kuulostanut olevan. Palautteiden keräämisen jälkeen kerroin, että tilan vieressä olevasta karrystä löytyy äsken vinkkaamiani kirjoja, joita saa omalla kirjastokortilla lainata kotiin luettavaksi ja että ohessa on myös lista kaikista kirjoista jos sellaisen haluaa mukaansa ottaa. Oppilaat saivat tietysti lainata muutakin aineistoa ihan vapaasti, mutta suurin osa myös varaamistani kirjoista lähti lainaan. Opettaja oli päävastuussa vinkkauksen jälkeisestä ajasta kirjastossa, mutta olin mukana ja kuljin hyllyjen välissä jos tarvitaan apua jossain. Muutamia tiedusteluja vinkkaamistani tai ihan muista kirjoista tuli ja lainaamisen kanssa avustin myös. Aivan lopuksi kun opettaja kertoi, että on aika lähteä takaisin koululle niin saattelin ryhmän naulakoille ja kiitin osallistumisesta vinkkaukseen.

Ensimmäisen vinkkauskerran jälkeen olo oli helpottunut ja koin onnistuneeni ihan hyvin ensikertalaiseksi. Kuitenkin mieleeni tuli myös ideoita sen suhteen, mitä aion tehdä toisin seuraavalla kerralla. Päätin, että en jännitä ensi kerralla ihan niin paljon ja että puhun hitaammin, vaikka en ehtisi kään käydä ihan kaikkia kirjoja läpi.

26.9.2014 Madekosken koululla ensimmäisenä vuorossa ollut kolmas luokka

Madekosken koululle lähdin vinkkaamaan paljon luottavaisemmin mielin, koska yksi onnistunut vinkkauskerta oli jo takana. Tällä kertaa muutoksia ensimmäiseen vinkkaukseeni tuli siinä mielessä, että vinkkauspaikkana oli kirjaston sijaan koulu ja menin vinkkaamaan luokkiin. En myöskään ehtinyt valmistella laitteita ja muita tarvikkeita rauhassa vaan minulla oli noin 5min ennen tunnin alkua aikaa käynnistää vieras tietokone, avata havainnollistamiskeinona käyttämäni PowerPoint-

esitys näkyville, asetella kirjat näkyville ja valmistella palautelomakkeet, sekä muut oheistarvikkeet valmiiksi. Tämän koin hieman stressaavana kun taustalla oli tietysti oppilaiden välitunnilta palautamisesta syntyvä häly ja paikoille järjestäytyminen. Toisaalta tämä oli todella opettavainen kokemus, koska kirjavinkkauksia saatetaan järjestää todella monenlaisissa olosuhteissa.

Huomasin, että aloittamiseen tarvittava rauhallinen hetki oli hieman vaikeampi järjestää olosuhteissa, jossa kuulijat eivät ole vierailijoita vaan vierailija onkin vinkkaaja itse. Opettajan avustuksella sain kuitenkin huomion itseeni ja tilaisuuden esitellä itseni. Oppilaat eivät olleet oman havaintoni mukaan etukäteen kovin tietoisia siitä, miksi olen paikalla ja mitä olen tullut tekemään. Kerrottuaani, että kyse on kirjavinkkauksesta ja, että tulin opinnäytetyöni puitteissa puhumaan heille mielenkiintoisista kirjoista, kuulijat olivat heti paljon vastaanottavaisempia. Muutin edelliskerrasta vinkkaustapaani vain siten, että puhuin rauhallisemmin ja en ottanut niin paljon paineita sen suhteen, että ehtisin käydä kaikki kirjat läpi. Tämä tapa toimi selkeästi paremmin ja koin tilanteen rennommaksi ja luontevammaksi. Aikaa meni nyt edelliskertaa enemmän kysymyksiin ja kuulijoilta tulevien ajatusten vastaanottamiseen. Opettajan läsnäololla oli paljon merkitystä siinä mielessä, että hän piti oppilaat rauhallisena ja itseni ei tarvinnut hiljentymällä odottaa taas suunvuoroani. Hän myös esitti itsekkin jokaisen kirjan kohdalla jonkin kysymyksen luokalle tai kommentoi jotain ystävällisesti.

Ehdin tällä kertaa käymään 8 kirjaa läpi ja se oli omasta mielestäni juuri sopivasti. Nyt kun olin koululla vinkkaamassa niin koin erityisen tärkeäksi jakaa kaikille listan vinkkaamistani kirjoista, jotta halukkaat voivat vapaa-ajallaan tarkistaa kätevästi mistä kirjoista puhuttiinkaan. Palautelomakkeet tulivat kaikki täytettynä takaisin ja niiden täyttämiseen ei tälläkään kertaa pyydetty apua.

26.9.2014 Madekosken koululla toisena vuorossa ollut kolmas luokka

Seuraava kolmas luokka oli vuorossa heti 15min mittaisen välitunnin jälkeen. Pääsin järjestelmään uuteen luokkaan tällä kertaa jo koko välitunnin ajaksi, mikä helpotti huomattavasti keskittymistä uuteen tuokioon näinkin pian edellisen jälkeen. Huomasin heti, että kirjavinkkausten pitämisen peräkkäin eri ryhmille on yllättävän raskasta ainakin näin kokemattoman näkökulmasta. Sitä kuitenkin yrittää laittaa itsensä niin täysillä likoon näissä tilanteissa ja energialataus on valtava. Vähemmästäkin pyörii monta asiaa yhtä aikaa päässä ja haluaisi jäsenellä mielessään edellisiä tapahtumia, vaikka keskittyminen täytyy suunnata jo uuteen tilanteeseen.

Oppilaat järjestäytyivät nopeasti luokkaan paikoilleen ja heti sen jälkeen sain luvan aloittaa. Kerroin kuka olen ja mistä tulen ja että tämä tuleva kirjavinkkaus liittyy opinnäytetyöhöni. Tällä kerralla huomasin kertoa vähän tarkemmin siitä, mitä kirjavinkkaus on ja se oli ilmeisen kannattavaa, sillä koin ryhmän olevan edellistä vastaanottavaisempi heti alusta alkaen.

Aloitin käsittelemään kirjoja läpi samassa järjestyksessä kuin aikaisemminkin. Huomasin ainakin itse, että nyt jouduin enemmän keskittymään omaan kerrontaan ja siihen, että muistan myös esittää kuulijoille kysymyksiä vuorovaikutuksen herättämiseksi. Itselläni oli siis keskittymiskyky aluksi vähän koetuksella. Toisena esittelemäni kirjan kohdalla tuli pari ajatuskatkostakin, joita vähän säikähdin. Tämän seurauksena sain itseni sitten kerättyä paremmin loppua kohden. Samat kirjat olivat edelleen mieluisimpia kuulijoille eli huumori sai parhaan vastaanoton. Tälle ryhmälle onnistuin myös omasta mielestäni kertomaan esimerkiksi Kreetta Onkelin Poika joka menetti muistinsa -kirjan lopun mielenkiintoisemmin. Loppuratkaisuratkaisu jäi selkeästi monia mietityttämään ja palautelomakkeissakin kyseinen kirja oli mainittu pidetyimpien kirjojen joukkoon. Tällä kertaa myös valitsemastani tietokirjasta innostuttiin, mikä olikin todella mukava yllätys. Omassa kerronnassani huomasin tämän viimeisimmän vinkkauskerran jälkeen kehitystä. Osasin kertoa tarpeeksi, jotta kuulijat innostuvat, mutta en liikaa.

Ryhmä oli edellisen tapaan todella mukava, rauhallinen ja osallistuva heti kun päästiin vinkkaustuokiossa alkuun. Ehdin käymään läpi samat 8 kirjaa kuin aiemminkin ryhmän kanssa ja se oli juuri sopivasti. Varasin lomakkeiden täyttämiseen nyt muutaman minuutin enemmän aikaa kuin aiemmillä kerroilla ja se oli hyvä valinta, koska lapset esittivät muutamia kysymyksiä sen täyttämiseen liittyen. Kysymykset liittyivät lähinnä siihen millä tarkkuudella kysymyksiin vastataan. Kaikki lomakkeet sain täytettynä takaisin.

Kokemukseni mukaan 9-10-vuotiaat ovat mukava kohderyhmä vinkata, sillä heidän kanssaan voi saada aikaiseksi hyviä keskusteluita. Kolmasluokkalaiset ovat myös vielä aika pieniä lapsia ja varsinaisiin auktoriteettiongelmiin ei törmää, kunhan vain itse käyttäytyy asiallisesti. Kolmen kirjavinkkauksen jälkeen voi omissa vinkkaustaidoissa huomata selkeää kehitystä ja vähintäänkin rohkeutta ehtii tuossakin ajassa kerätä paljon. Palautelomakkeiden kysymykset laatisin seuraavalla kerralla hieman eri tavalla. Liian vapaita ja avoimia kysymyksiä en laittaisi, koska vastausaikaa ei ole paljon ja kaikki 9-10 -vuotiaat eivät vielä kirjoita sujuvasti pidempää tekstiä. Kaiken kaikkiaan kirjavinkkausten pitäminen oli todella antoisaa ja paljon uusia pieniä vinkkejä sain tulevaisuuden varalle näiden kokemusten myötä. Lähden pitämään kirjavinkkauksia mielelläni jatkossakin!

Kirjat on listattu siinä järjestyksessä, jossa ne vinkattiin. Kaikkia kirjoja ei kuitenkaan ehditty vinkata kaikilla vinkkauserroilla.

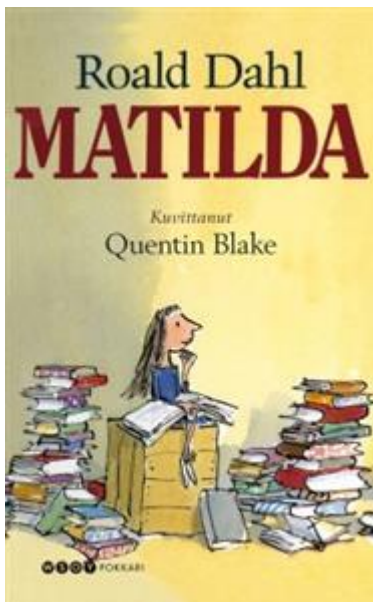
KUVA 1. Onkeli, Kreetta: *Poika joka menetti muistinsa*. Otava 2013. 111 sivua.

Kirjan päähenkilö Arto herää puistossa yksin, eikä muista edes omaa nimeään tai että missä koti on. Selvittäessään omia taustojaan hän tapaa Kimo-nimisen pojan, jonka seuraan päättää liittyä. Kimon mukana Arto tutustuu aivan erilaisiin poikiin, aikuisiin, koteihin ja kaupunginosiin. Kirjassa käsitellään erilaisuuden hyväksymistä, ystävyyttä ja lähiönuorten elämää.

KUVA 2. Peltoniemi, Sari: *Kerppu ja tyttö*. Tammi 2007. 72 sivua.

Kirja kertoo ihmisen ja koiran välisestä yhteiselosta ja ystävydestä koiran näkökulmasta katsottuna. Tällä kertaa koira ottaakin lemmikseen ihmislapsen ja näinkään päin ei kommelluksilta ja sopeutumisvaikeuksilta vältytä.

KUVA 3. Dahl, Roald: *Matilda*. WSOY 2011 (englanninkielinen alkuteos 1988). 240 sivua.

5-vuotias Matilda on poikkeuksellisen älykäs lapsi, joka rakastaa lukemista. Kotona Matildaa kohdellaan huonosti ja koulussa ongelmia aiheuttaa kaikille ilkeä rehtori Trunchbull. Matilda alkaa fik-

suna tyttönä oikoa vääryyksiä käyttämällä apuna mm. poikkeuksellisia kykyjään. Kirjassa lapsi pääsee antamaan opetuksen aikuisille ja tämän seurauksena syntyy monta hauskaa tapahtumaa. Valitsin tämän kirjan jo hieman enemmän lukevia silmällä pitäen sekä edustamaan klassikkokirjaa.

KUVA 4. Stanton, Andy: *Olet ilkimys, herra Gummi!* Schildts & Söderströms 2014 (englanninkielinen alkuteos 2006). 180 sivua.

Herra Gummi on vanha ilkimys, joka rakastaa sotkua ja vihaa lapsia. Kirja on todella humoristinen ja jutut naurattavat sekä lapsia, että aikuisia. Onnistuneet ja runsaat piirroskuvat elävöittävät mukavasti tarinaa. Tätä kirjaa on mukava lukea ääneenkin.

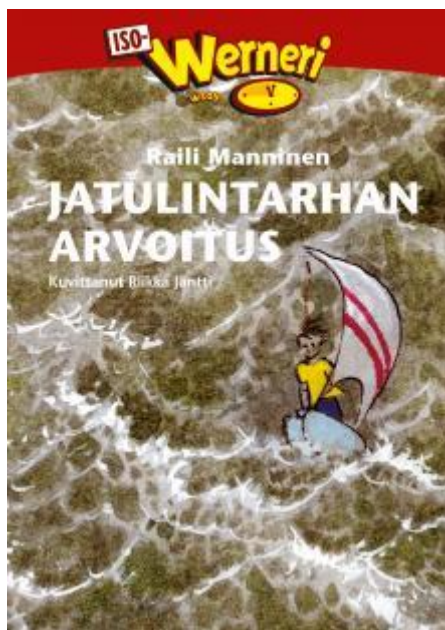
KUVA 5. Kynsijärvi, Elina: *Loruja ötököistä*. Maahenki 2014. 71 sivua.

Elina Kynsijärven oivaltavia ötökkäaiheisia loruja yhdistettynä luontokuvaaja Benjam Pöntisen näyttäviin valokuviiin. Lorujen kautta on helppoa ja hauskaa omaksua tietoa ötököistä ja niiden elintavoista.

KUVA 6. Aarnio, Reeta: *Maan kätkemät*. Otava 2008. 207 sivua.

Fantasiaromaani, jonka aihepiiri liittyy suomalaiseen mytologiaan. Kirjassa kuvataan neljäsluokkalaisen Liinan arkielämää uudessa kotikaupungissa, sekä tutustumismatkaa tonttujen, veden väen ja maahisten maailmaan. Valitsin tämän kirjan mukaan kokeneempia lukijoita varten.

KUVA 7. Manninen, Raili: *Jatulintarhan arvoitus*. WSOY 2004. 116 sivua.

Jonilla on mennyt koulussa huonosti ja hänellä on tullut murrosikäisen tapaan riitaa vanhempien kanssa vähän väliä. Tietokonepelaaminen on ainoa asia mikä Jonia kiinnostaisi. Jonin isä päättää viedä perheensä lomalle saareen, jossa ei ole lähimaillakaan pelejä vaan nyt keskityttäisiin perheen yhteiseen aikaan ja luonnosta nauttimiseen. Joni kuitenkin tylsistyy saarella ja päättää lähteä kokemattomana purjehtijana yksin seikkailulle. Merellä hän joutuu jollansa kanssa pian myrskyn silmään ja alkaa henkiinjäämiskamppailu. Kirja on helppolukuinen, mutta suunnattu kuitenkin jo vähän vanhemmille. Pitkä ja monivaiheinen juoni on antoisa, mutta vaatii arvioni mukaan hieman muita vinkattuja kirjoja enemmän keskittymistä.

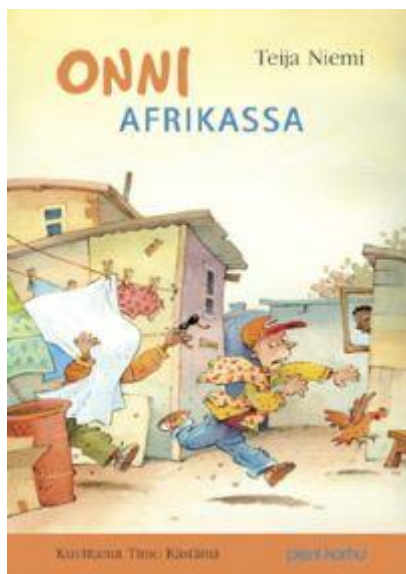
KUVA 8. Paloniemi, Milla (toim.): Höh! ...ja muita sarjakuvakertomuksia lapsille. Sammakko 2012. 68 sivua.

Tähän sarjakuvakirjaan on koottu hieman erilaisia sarjakuvia kotimaisilta sarjakuvapiirtäjiltä. Mukavaa vaihtelua esimerkiksi Aku Ankkojen lukemiselle.

KUVA 9. Lappo, Jaana: Niilo Näsikkä ja pelikonsolin kosto. WSOY 2007. 85 sivua.

Niilo Näsikän luokassa järjestetään taideviikko ja poikien kauhuksi kaikki pelilaitteet ovat käyttökielossa koko viikon ajan. Niilo ja kaverukset varastavat Niilon pelifirmassa työskentelevältä isältä uutuuspelikonsolin ja pahaksi onneksi se joutuu hukkaan. Opetuksena on, että jekkuilusta seuraa useimmiten ongelmia tavalla tai toisella. Kirja kuuluu helppolukaiseen Werneris-sarjaan.

KUVA 10. Niemi, Teija: *Onni Afrikassa*. Pieni Karhu 2006. 71 sivua.

Kymmenvuotias Onni on isänsä ja äitinsä kanssa lomamatkalla Afrikassa kun hän eksyykin slummikierroksella omille teilleen. Ehtiikö Onni löytää vanhempansa ennen kotimaanlennolle lähtöä? Onneksi paikallinen Efraim-niminen poika lupautuu auttamaan Onnia etsinnöissä. Tässä helppolukuisessa kirjassa käsitellään lapsen pelkoja yksin vieraassa maassa, sekä arkipäiväisiä eroja kulttuurien välillä.